

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

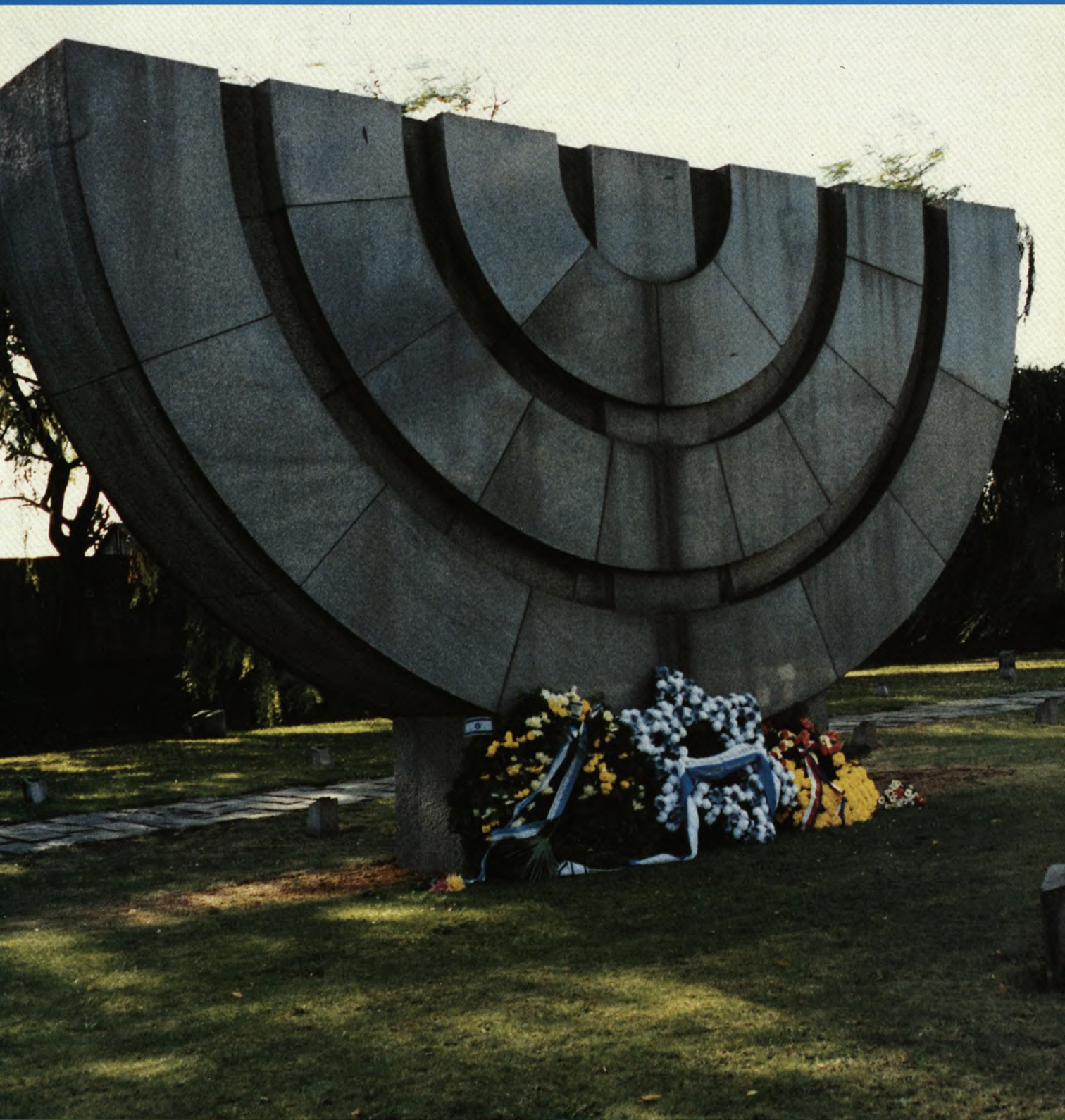
Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Pigtraad-Gestapofangen

Nr. 5
Oktober
1993

Theresienstadt.
Den kæmpestore syv-armede lysestage ærer mindet om de talrige ofre.

Kammeraternes Hjælpefond

Stiftet 1945

Henvendelse om hjælp i henhold til fondens fundats rettes til kontorchef, cand.jur. Hans Andersen, Sløssevej 19, 4894 Øster Ulslev. 53 86 55 59.

Henvendelse ang. feriehjemmet på Kegnæs rettes til overlærer Preben Feddersen, 5874 Lunde-
borg, Hesselager. 62 25 14 77. (Der er 7 senge). Feriehemmens adresse er: Flejmosen 4, Østerby, 6470
Syd-Als, Als. 74 40 53 42.

Tilsynsførende: Ejler Mortensen, Nørregade 6, 6440 Augustenborg, tlf. 74 47 17 04.

Medlemmer: Iflg. fundatsen paragraf 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre.

På fondens møde den 24. september 1977 besluttedes det, at fondens virksomhed især skulle samles om at videreføre feriehjemmet på Kegnæs, at videreføre bladet »Pigtraad« og at søge sikret, at 4. maj fortsat højtideligholdes i Ryvangen.

Forretningsudvalget:

Formand: Kontorchef, cand. jur. Hans Andersen.

Sløssevej 19, 4894 Øster Ulslev. Tlf. 53 86 55 59.

Næstformand: Civilingeniør Mogens Dyre,

Kærvej 14, 6400 Sønderborg. Tlf. 74 42 86 26.

Kasserer: Skræddermester Povl Brandt, Glerupvej 19, 2610 Rødovre. Tlf. 42 91 13 72. Giro 1000 780.

Sekretær: Skoleinspektør Johs. Fosmark, Chr. Winthers Vej 1, 8600 Silkeborg. Tlf. 86 81 07 09. Giro 1000 780.

Overlærer Preben Feddersen, Caroline Amalievej 11, Lunde-
borg, 5874 Hesselager. Tlf. 62 25 14 77.

Den øvrige bestyrelse består af:

Kontorchef Niels Christian Andersen
Volmersvej 5, 6330 Padborg
Tlf. 74 67 31 53

Sektionschef Hans Bøjlund
Påbyvej 36, 6000 Kolding
Tlf. 75 56 90 49

Direktør G. Jespersen
Gullestrupvej 7, 7400 Herning
Tlf. 97 12 11 84

Direktør Bernth Johannesson
Jacobys Allé 16, 2.th.,
1806 Frederiksberg C
Tlf. 31 31 86 86
Sommer 42 30 64 58

Læge Axel Jørgensen
Duebrødvej 14, 9000 Aalborg
Tlf. 98 10 15 80

Oberst K. Kjeldsen
Tingagerhjemmet, 5750 Ringe
Tlf. 62 62 31 63

Tandtekniker Leo Kæraa
Dalsvinget 1, 8270 Højbjerg
Tlf. 86 27 04 28

Herreekviperingshandler
Carl Otto Larsen,
Lærkevej 6, 6440 Augustenborg,
Tlf. 74 47 11 60

General Fl. B. Larsen
Lundsgårdsvej 16, 4180 Sorø
Tlf. 53 63 59 20

Forvalter Axel Lauritzen
Lundtofteparken 42, 2.tv., 2800 Lyngby
Tlf. 42 88 12 42
Sommer: 42 65 05 11

Overbetjent Ejler Mortensen
Nørregade 6, 6440 Augustenborg
Tlf. 74 47 17 04

Redaktør Johs. Rasmussen
Ømkulevej 9, 7100 Vejle
Tlf. 75 82 65 72

Provst Poul Riis
Hostrupsgade 9, 4200 Slagelse
Tlf. 53 53 35 34

Maskinmester H.P. Skjoldborg
Skovbrinken 9, 6400 Sønderborg
Tlf. 74 42 57 07

Fhv. bestyrer
Solveig Skjøtt
Dalsø Park 128, 3500 Lille Værløse
Tlf. 42 48 56 74

Fangesammenslutningens Rekreatjonsfond

Fonden, der er stiftet af SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45, yder støtte til rekreatjonsophold for tidligere fanger og andre invaliderede fra frihedskampen.

Ansøgningskema kan rekvireres hos formanden: Jakob Jensen, Højager 12, 3230 Græsted, eller i de enkelte foreninger. Der kan bevilges støtte på indtil 75 pct. af rekreatjonsopholdets samlede pris, dog max. kr. 4.000.

Der ydes støtte til ophold på egentlige rekreatjons hjem, kuranstalter, sanatorier etc. Til ophold af mere feriemæssig karakter kan der ikke bevilges støtte.

Ansøgningskemaet skal ved indsendelsen være udfyldt således, at samtlige spørgsmål er besvaret. Den i skemaet nævnte dokumentation skal være bilagt. Originale bilag vil blive returneret sammen med besvarelsen.

Da bevilgede beløb ikke kan udbetales til ansøgeren, men kun til rekreatjonsopholdets arrangør, må skemaet indsendes i så god tid, at svaret kan være fremme, inden betaling for opholdet skal finde sted. Det må påregnes, at behandlingen af ansøgninger i fondens bestyrelse tager omkring 14 dage.

Neuengamme Foreningens Rekreatjons- & Hjælpekasse til fordel for Frihedskampens Ofre

Adresse: c/o Frihedsfondens kontor, Æbeløgade 1, 2100 København Ø.

Midlerne fra salg af frimærker med overpris, til fordel for frihedskampens ofre og deres minde, udgivet i anledning af 40 års dagen - 4. maj 1985, uddeles til rekreatjons formål eller -hjælp i særlige trangstiltfælde. Beløb kan søges af danske statsborgere, der er - eller vil kunne anderkendes - i henhold til lov om erstatning til besættelsestidens ofre § 1a.

Anmodning om ansøgningskema sendes til ovenstående adresse.

Bladet

Pigtraad- Gestapofangen

ABONNEMENT, BLADREGNSKAB OG ANNONCER

Jens Erik FINDERUP
Gadstrupparken 3
4621 Gadstrup
42 39 09 91
Giro 9 31 54 54

Årsabonnement 80.- kr.
Udenfor Skandinavien betales
et portotillæg på 80.- kr.

Eventuelle fejl i besørgelsen af
bladet rettes hurtigst muligt
ved henvendelse til udlevere-
ringspostkontoret.

REDAKTION

Johs. Fosmark
(ansvarshavende)
Chr. Winthers Vej 1
8600 Silkeborg
86 81 07 09

Kaj Christensen
Præstegårdsvænget 16
5210 Odense NV
66 13 80 10

TRYK

Fjerritslev Avis Offset

INDE I BLADET:

50 års-dag for
oktoberdagene 1943 83
Enestående udstilling
om jøder..... 84
En dag i Theresienstadt 85
Runde dage 88
Foreningerne 96-101
Bøger 102

De følgende numre af vort
blad udkommer 15/11 og 15/12
1993. Stof må være redaktio-
nen i hænde senest en måned
før.

Pigtraad-Gestapofangen

NR. 5

OKTOBER 1993

48. ÅRGANG

Organ for Kammeraternes Hjælpefond og Sammenslutningen af danske fanger fra Frihedskampen 1940-45

Buchenwald-klubben · Dachau-klubben · Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen
Landsforeningen Gestapo-Fangerne · Foreningen af Gestapofanger fra besættelsen · Hannover-Stöcken-gruppen
Horserød-Foreningen · Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme
Ravensbrück-gruppen · Sachsenhausen-foreningen · Stutthof-foreningen · Theresienstadt-foreningen

50 året for oktoberdagene 1943

Jødeforfølgelserne kom også til Danmark

DANMARK I OKTOBER 1943

pet 312 over til Sverige. Selv har jeg ikke ført regnskab med, hvor mange vi hjalp. Dertil havde jeg for travlt med at hjælpe stadig nye og nye, men tallet kan vel være vejledende. Jeg har den glæde at kunne tilføje, at der var ingen af dem, vi tog os af, der blev taget af tyskerne på vej til friheden.

Så kørte de mange prærievogne ud i landet, men langt de fleste jøder boede i København, et par hundrede i Jylland.

Fredag aften var sludfuld, men den forhindrede ikke menneskejagten. Man var forsynet med adresser, og til de pågældende lejligheder gik nu som regel tre tyskere, ledsaget af en Shalburgmand op ad trappen, kimede på dørklokken - men de fleste steder forgæves, for beboerne var allerede flygtet. En del steder blev døren brudt op, og var der ingen i lejligheden, blev den plyndret. Men var de eftersøgte til stede, fik de ordre til omgående at gøre sig klar og tage mad med til fire dage. Gamle, syge og svagelige var det, man fandt, nogen i firserne, og kun omkring 10 procent af de arresterede fra denne nat var mellem 20 og 60 år.

Den brutalitet, der udfoldedes, vakte en voldsom harme hos naboer, og væmmelsen bredte sig over at skulle regeres af den nazistiske pøbel.

Når prærievognene var fyldt, kørte tyskerne ned til Langelinie, hvor fire tyske transportskibe lå klar til at

Søndag den 3. oktober 1943 oplæstes i Danmarks kirker et hyrdebrev. Det var forfattet af biskop Fuglsang-Damgaard, men tiltrådt af samtlige biskopper i Danmark. Det var almindeligt at betragte Københavns biskop som en slags førstebiskop. Nogen ærkebiskop har vi jo ikke.

Hyrdebrevet var en harmdirrende protest mod de indledte tyske forfølgelser af de danske jøder. Og protesten talte enigt, samlet og derfor stærkt, og tyskerne vovede ikke at angribe denne enhedsfront.

Hurtigt fulgte udtalelsen fra menighedsrådsmedlemmerne i Danmark. Den udtrykte en tak, fordi biskopper-

ne tog initiativet til allerede den 29. september at fremlægge indsigelse imod de foranstaltninger mod danske jøder, som siden blev sat i værk - og en tak fordi biskopperne lod protesten komme til menighedernes offentlige kundskab.

Erklæringen indeholdt også ordene: Det er vigtigt for os at kunne sige Dem, at De i denne samvittighedssag har os alle bag Dem.

Men protesterne hjalp ikke, og fredag den 1. oktober blev telefonlukning etableret fra kl. 21.48 til 0.45, for man ville forhindre, at advarsler kunne foretages ad denne vej.

I de følgende dage blev jøderne jagtet på gader og stræ-

der samt kældre. Biskoppens initiativ bevirkede, at mange jøder henvendte sig til ham og bad om, at han ville skaffe dem rejsemulighed til Sverige. Han bad dem henvende sig i Slagelsegade 9 på Østerbro. »Der møder De Johannes Fosmark. Han vil hjælpe Dem,« svarede biskoppen.

I de følgende dage og nætter kom der mange, der søgte over. En journalist, der arbejdede med dette som stof, ringede en dag til mig. Han ville gerne have mere at vide om hjælpearbejdet her i oktoberdagene. Jeg arbejdede indenfor organisationen Studenterne Efterretningstjeneste. Han havde klip, der fortalte, at vi efterhånden havde hjul-

tage imod og stuve de arresterede ned i lasten.

I disse oktoberdage gik en stadig strøm over Øresund af flygtninge. Langt de fleste kom over på strækningen fra Dragør til Gilleleje, men også fra Køge, Strøby, Kallehave og Møens Klint blev der foretaget mange sejlads. Langt de fleste sejlads gik godt, men forskellige episoder var af særlig oprivende karakter, og den, der var af det største format, uds spillede sig i Gilleleje, hvor 90 søgte ly på kirkens loft. De blev røbet.

En nøgle blev sat i døren, og nu stod en halv snes gestapomænd der med blændlygter og revolvere i hænderne. Hele flokken blev nu kommanderet ud, og mellem klokken 5 og 5.30 afgang de i kolonner på 3-4 i hver række til menighedshuset. Gestapo havde arresteret yderligere 80, så nu var man oppe på 170.

De blev sammen med andre - ialt 456 ført til Hørsrødlejren og derfra til Theresienstadt, der ligger 40 km fra Prag. I lejren og under transporten døde 53.

For de danske jøder i Theresienstadt slog befrielsens time den 13. april 1945, da budskabet nåede frem om, at svensk Røde Kors var på vej for at bringe dem til Sverige.

Johannes Fosmark

Oktoberdagene 1943

En af disse nætter i efteråret 1943

Af Tom Hansen, kaptajnløjtnant, Fredericia

Da vejen var meldt klar, og vi kom ud til kysten med flygtningene, var den lille anløbsbro, hvor motorbåden, som skulle sejle flygtningene ud til kutteren, skulle lægge til, skyllet bort af de sidste dages storm.

Vi måtte derfor bære de aleryngste og de allerældste ud til motorbåden så langt, vi kunne bunde, faktisk en kold tjans...

Den 2. oktober 1943 blev det fra tysk side gennem pressen meddelt, at man ville udskille de jødiske, danske statsborgere fra det offentlige liv og »hindre dem i fortsat at forgifte atmosfæren«, og derefter ville man begynde løsladelsen af dansk militær. Denne form for »byttehandel« blev på det skarpeste tilbagelagt af værnscheferne. Der var ingen, der ville løslades på andre statsborgeres bekostning.

Næsten 100 pct. af vore jødiske landsmænd fik dog forinden besked om »at gå under jorden«.

Det havde været en lang dag med mange afhentninger af »gæster« på Klippinge station. »Gæsterne«s alder var denne gang fra ca. 5 måneder til 70-80 år. Der var også to canadiske flyvere og en sabotør fra Næstved.

For at gæsterne skulle kun-

ne kende mig som deres kontaktmand, var jeg udstyret med briller og havde en sammenrullet avis i VENSTRE hånd. Det blev efterhånden en del mennesker, jeg bød velkommen til Klippinge.

Nervøsiteten var hos de fleste selvfølgelig meget stor. Ville de komme over i nat? Hvordan ville overfarten ske, og hvordan ville den gå?

Spørgsmålene var utallige, men svarene kunne blive henholdende. »Gæsterne« blev efterhånden, som de ankom med togene, ledsaget over til Klippinge Hotel, hvor hotellets vært og datter tog imod og anbragte dem i et afsidesliggende lokale.

Ved midnatstid ankom de fornødne antal biler til bagsiden af hotellet, og efter sammenstuvningen af flygtningene gik turen ud mod kysten.

Ude ved indkørselen til Magleby skov ventede skovridder og skovfoged fra skovdistrikterne ved Køge på os.

Som implicerede i transporterne skulle de sørge for, at skoven og kysten var »ren« for tyskere. Yderligere stod en af vore folk længere inde i skoven ved nogle brændestabler, som vi skulle passere, inden vi nåede stranden. Skulle der »være ugler i mosen«, skulle han vælte brændestablene og forsvinde.

Når bilerne var kommet så langt ned til stranden, som vi kunne komme, blev flygtningene med deres allermost

nødvendige bagage i små grupper bragt ombord i en lille motorbåd, som efterhånden sejlede dem alle ud til en fiskekutter, som lå og ventede lidt længere ude. Det hændte, at vi måtte bære vore flygtninge ud til motorbåden i vand til op på brystet, når den lille anløbsbro var skyllet væk eller havareret.

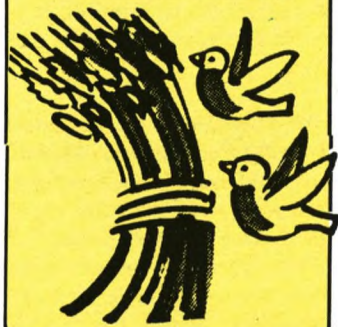
Når alle flygtningene var kommet vel ombord i fiskekutteren, stak den ud i Øresunds mørke nat med alle vore varmeste ønsker om at komme velbeholdent over til friheden. Vi vendte tilbage til vore biler, som hver for sig forsvandt ad forskellige skovveje. Endnu engang havde vi (forhåbentlig) narret tyskerne.

Efter af jeg havde arbejdet hos transportgrupperne en måneds tid, vendte jeg tilbage til min gruppe i København. For øvrigt blev fiskekutterens brave »besætning« til sidst taget af Gestapo i Rødvig havn.

Held-rutine-vane kan slække på opmærksomhed og forsigtighed. En stikker havde bemærket den kutter, der aldrig havde fisk med i havn og aldrig våde redskaber (trods advarsler fra lokale fiskere). De fire mand endte i Frøslevlejren.

Det var en lille beretning om en af disse nætter i efteråret 1943.

Man skal ej holde op at så, fordi fuglene æder af kornet.

Enestående udstilling om jøderne

Grindsted Museum viser »Stjernekrigen« frem til årsskiftet

Grindsted Museum (som iøvrigt er omtalt i »Pigtråd« side 52 i juni-nummeret), er et alment kultur- og lokalhistorisk museum, startet i 1924. På Vestre Skole, som stadig bruges, har man en stor besættelsestid-samling i kældrene. Desuden har man et kulturhistorisk museum i Vorbasse - og i denne professor Labri-by er man ved at starte et gøgler- og markeds-

museum, verdens eneste, og allerede med 800 genstande.

Og så til dagens emne: I nogle få og små lokaler har man indrettet en enestående udstilling om tyskerne's aktion mod de danske jøder for 50 år siden. Man kalder den »Stjernekrigen«. Titlen betegner den systematiske udryddelseskrig mod jøderne rundt i det Hitler-besatte Europa, hvor jøderne skulle bære den

gule stjerne. Som et ydmygel-sestegn.

Museets 42-årige leder, cand.mag. i historie og idéhistorie, Jørgen Skaadstrup, har sammen med sin ungarskfødte hustru Sofia, som også hjemme i Budapest er uddannet i museumsvæsen, bragt et helt år på at indsamle materialet fra mange steder.

Kostbarheder fra Synagogen i København

Mellem dem, som virkelig har ydet et stort bidrag til udstillingens seværdighed, er Mosaisk Trossamfund i København. Man har generøst udlånt en række kostbarheder, som er forsikret for 1 million kroner, og som ved forskellige alarmer skulle være sikret mod tyveri.

Der er fx. et stort cederfad i pure sølv. Det bruger man ved påskemåltidet. Her er bl.a. usyret brød og 5 skåle med symbolske retter. Man ser også tora-ruller og et tora-skjold. Og et snoet, tofarvet lys, der tændtes ved sabatens afslutning.

7500 danske jøder

Da 9. april 1940 oprandt i Danmark, havde vi 7500 jøder, som kunne opdeles i tre kategorier. De gamle, velhavende, aristokratiske familier. Ca. 3000. De virkede fx indenfor finansverdenen, videnskaben og kulturen. Var med, da man startede Landmandsbanken, Handelsbanken og Privatbanken. Og kredsede omkring blade som Politiken og Berlingske Tidende.

Så er vi ved kategori nr. 2. Omkring år 1900 flygtede 1 million jøder fra Rusland og Polen. Ca. 3000 af dem kom til Danmark. Som regel fattige, ofte ensomme. Og næsten altid ortodokse, dvs. jøder, som holdt fast ved deres gamle tro. De drev småhandel. Nogle var fx. skræddere. Og de boede næsten alle i små, meget beskedne lejligheder i det indre, gamle København. Mange jøder kom før og siden via Hamborg.

Så er vi ved kategori 3. Da nazisterne tog magten i Tyskland 1933, kom der efterhånden 4500 tyske jøder til Danmark. Men kun 1500 af dem blev her. Mange håbede at komme videre til Palæstina (i dag Israel). Og en del yngre mennesker lærte sig noget om landbrug. Bl.a. en del omkring Vejle, Grindsted osv.

Af de 1600 jødiske immigranter, registreret i Danmark i 1911, boede de 1042 i det indre, ofte fattige København. En del af dem var ikke bare zionister (rettroende), men også socialister. De stærkeste jødiske socialist- og ar-

bejder-organisationer hed »Bund«. De var tilsluttet det russiske socialistparti. En anden forening hed »Ikor«. Det var rendyrkede kommunister.

Ved billeder og tekster nævner man en lang række personer, som har udmærket sig i digtning, kunst, bankvæsen, presse, handel og fabrikation. Vi nævner lidt i flæng: den charmerende og vitale skuespiller, instruktør og forfatter Sam Besekow (i dag gift med modstandskvinden og juristen Jette Hecht-Johansen). Besekow er født 1911.

Kendte jøder før og nu

Vi kan tage bibliotekar Julius Margolinsky 1895-1978. En af trossamfundets historikere. Eller højesteretsassessor C. N. David, kendt zionist og ophavsmanden til det »Marienborg«, hvor danske statsministre holder til, når det passer dem.

Eller digteren Henrik Hertz (1797-1870), de berømte brødre Edvard og Georg Brandes, litterater og politikere, digteren Henri Nathansen (som tog sit liv som flygtning i Sverige i 1944, og som foruden en række bøger fx skrev skuespillet »Indenfor murene«, siden som musical »Esther«), Heinrich Hirschprung (ophavsmand til en tobaksfabrik, og en søn blev forlagsboghandler), nationalbankdirektør Marcus Rubin, digteren Aron Meir Goldschmidt. Også den berømte Johanne Louise Heiberg havde jødisk blod i sig. Og læreren Herman Trier. En søn Ernst startede Vallekilde Højskole.

Eller forfatteren Peter Nansen, gift med skuespillerinden Betty Nansen, og manden, som på et vist tidspunkt reddede Gyldendals forlag, da han overtog direktørposten. 1758 kom to jøder til Randers. Den ene en Nathansen, som senere startede Randers Dagblad. Og slægten Mertz, som siden dirigerede det meste af dansk thehandel. I 1834 var der 194 medlemmer i Randers jødiske menighed. Fra menigheden i Horsens huskes et navn som Dessau. Fra Fredericia kom bl.a. Glückstadt (Landmandsbanken på godt og ondt). I Fåborg var hoved-

navnet Levin. I Aalborg Philipson.

Afbrød telefonerne

Omkring 1. og 2. oktober 1943 var det, at det gik rigtig galt for Danmarks jøder. Den tyske marineattaché von Duckwitz (som senere efter krigen blev en anset tysk ambassadør i Danmark) fik advaret Hedtoft og dermed gik budskabet naturligvis videre til Det Mosaiske Trossamfund. Derfor fik man i den næste uges tid, eller hvor lang tid, det nu tog, ført ca. 6500 jøder i sikkerhed i Sverige. Men for ca. 500 jøder gik det, som nævnt, helt galt.

Et af forvarslerne bestod i, at alle telefoner i København på Gestapos forlangende blev afbrudt 1.10.1943 (ligesom da man tog det danske politi, i hvert fald i alle større byer 19.9.1944. Så blæste man bare midt på dagen luftalarm).

6.10.1943 i Gilleleje

Tilbage til Gilleleje ved Nordsjællands kyst. Dette fiskerleje blev en af hovedudskibningshavnene for danske jøder i de dage. Naturligvis, kan man næsten sige, kunne det ikke gå godt, uden at stikere eller Gestapo selv begyndte at få øje på den lille hyggelige by. 6.10.1943 kom Gestapo til Gilleleje. Man foretog nogle resultatløse stikprøver rundt i byen.

Ved midnat omringede man så Gilleleje kirke. Der var den dag omkring 150 jøder på flugt i byen. De 50 kom i tide væk og i sikkerhed. Men omkring 100 i kirken blev Gestapos bytte den nat.

Niels Bohr var mellem flygtningene, som kom i sikkerhed. I Gilleleje var der ligefrem dannet en jødekomité på ti kendte borgere, som ville gøre alt for at få flest mulige jøder sikret ud til Sverige.

Sådan kunne man blive ved at nævne stort og småt fra denne udstilling. Man skal lægge mærke til, at udstillingen bevidst ikke føres frem til mere end Theresienstadt i Tjekkiet, hvor de danske fangne jøder havnede. Efter først at være ført til Hørslevdal i Nordsjælland. Skaadstrup siger, at hjemkomsten og alt det er noget, man senere arbejder videre med.

Racisme og vold stadig aktuelt

Et par tal om europæiske jøder i dag. Der er stadig 400.000 registrerede jøder i Ungarn (altså troende), men måske har Ungarn stadig 700.000 jøder. I dag er der vist kun 5000 jøder tilbage i Polen. Hitler gjorde sit arbejde godt, kan man sige. Men sandheden er også, at hverken polakker eller russere har været særlig flinke mod jøderne. Hverken før eller siden.

Man må desværre også give Skaadstrup ret i, at Grindsted Museums udstilling er så aktuell som nogensinde. Ud over Europa, ja i store dele af verden, ser vi religions- og stammekrige, terror og vold som næsten aldrig før.

Johs.Rasmussen

En dag i Theresienstadt

I slutningen af august rejste jeg sammen med en gruppe fra WIZO (Womens International Zionist Organisation) i København til Prag med bus. Vi havde reserveret en dag til en tur til KZ-lejren Theresienstadt, som ligger ca. 60 km fra Prag.

Vi startede dagen med at besøge Gettomuseet, som blev åbnet for to år siden. Det er indrettet i det hus, som under krigen fungerede som et drengehjem. Museets samlinger består af dokumenter,

tegninger og ting fra fangerens hverdag og viser gettoens historie.

I museets biograf så vi flere dokumentarfilm. Den ene var en collage med indslag af de stumper, som man indtil nu har fundet af den film, som nazisterne lod lave som propaganda for at vise verden, hvor godt jøderne i Theresienstadt blev behandlet. Byen blev forskønnet, der blev renoveret, skuret og malet, og disse Potemkin-kulisser dannede baggrund for den

LØGN, som nazisterne ville dupere med. Jeg genkendte to danske personer, som var udkommanderede for at deltage i filmen.

En anden film viste meget gribende en del af de børnetegninger, som er bevarede, dels på museet i Prag og dels på ghettomuseet. Af Theresienstadts ca. 15.000 børn blev de fleste deporteret til udryddelseslejre, hvorfra kun ca. 100 overlevede.

Efter lunch spadserede vi til det sted på Egers flodbred, hvor nazisterne lod de døde fangers aske smide i floden. De mente, at de på den måde kunne udlette alle spor af, hvad der var foregået i lejren. Der går en stentrappe helt ned til floden, og på en mindesten står der skrevet:

FROM THIS SPOT THE
NAZIS HAD THE AS-
HES OF TWENTY TWO
TOUSAND MARTYRS
FROM THE TEREZIN
GHETTO THROWN IN-
TO THE OHRE RIVER

VON DIESEM ORT HA-
BEN DIE NAZIS DIE
ASCHEN VON
ZWEIUNDZWANZIG
TAUSENDE MÄRTY-
REN AUS DEM GHET-
TO THERESIENSTADT
IN DEN FLUSS OHRE
GEWORFEN
(Ohre = Eger)

Bagefter kørte vi til den store begravelsesplads udenfor byen. Den store, meget smukke syvarmede lystestage, hugget ud i sten, kan ses på lang afstand. Den står foran en stor massegrav, hvor 9.000 fanger er begravede.

Over hele det store område er der opsat en masse små opretstående sten, som set fra luften danner en stor Davidsstjerne. I krematoriet er der indrettet et lille museum, og i en anden afdeling af den store plads står der lave obelisker med indgraverede navne på alle lande, som havde statsborgere, som var deporterede til Theresienstadt. En lille flisegang med fliser, som ligger ujævnt, så man må passe på, når man går der, symboliserer fangerens svære vej i livet i Theresienstadt.

*Klara Tuxen Tixell
Helsingborg*

29. august 1993

Modstand efterlyses

*Af chefredaktør
Herbert Pundik*

Store dage er som oftest bedst tjent med små ord. Den 29. august er en af disse dage. Børge Outze kaldte den for »datoen der **helt** er Danmarks egen«. Frode Jakobsen skrev i et brev til Christmas Møller i Løndon »det var en god søndag«.

Et vendepunkt i nyere Danmarks historie. Et brud, ikke blot med den tysk-danske samarbejdspolitik, men også et folkeligt brud med de danske politikere, der havde ført denne politik og som - i deres iver efter at manøvrere landet uden om krigens ulykker, mistede jordforbindelsen.

De tabte magten til Frihedsrådet og modstandsbevægelsen, men ikke evnen til at manøvrere. Efter krigen vendte de tilbage til magten, udmanøvrerede de folkelige kræfter, der havde ført Danmark ind i de allieredes lejr. Vi fik en parodi af et retsopgør. Det ungdomsoprør, som frihedskampen også var udtryk for, blev ikke en ny begyndelse, men desværre kun et mellemstykke.

Politikerlede er ikke et nyt fænomen

Den 29. august klarede begreberne. Den 2. oktober 1943 bidrog til at trække fronten op. Den nat kørte de tyske prærievogne rundt i landet for at arrestere jøderne i Danmark. Og den nat og dagene derpå stod den folkelige modstand mod den tyske besættelsesmagt sin første store prøve. Titusinder samledes om det formål at evakuere de ca. 8.000 mennesker af jødisk oprindelse over Sundet til Sverige.

Det var en spontan aktion, udsprunget af harme over at tyskerne nu forsøgte at indføre den nazistiske racepolitik i Danmark. Der var ingen central ledelse som organiserede denne flugt, små grupper, enkeltpersoner oprettede flugtruter.

De færreste havde tidligere haft tilknytning til modstandsbevægelsen. Den 2. ok-

tober traf de et valg. Nogle vendte tilbage til deres daglige dont, men mange valgte at fortsætte kampen og blev aktive modstandsfolk.

Den 20. august illustrerer, hvorledes mennesker der vover at træffe et valg, fremfor at bøje hovedet og lade stå til, er i stand til at bevæge en nations historie. Hvorledes de få, der tør vælge, kan inspirere mange andre, og hvilke ressourcer mennesker har, når de møder udfordringerne.

Soldaterne, der kæmpede den 29. august, sømændene der meldte sig til allieret tjeneste og - som gruppe - led større tab end nogen anden dansk befolkningsgruppe.

Søndergaard og Teglers, Thomsen fra Humlebæk og Robert Jensen fra Dansk-Svensk Flygtningetjeneste, Citronen og Flammen og de mange, mange, der er døde, og de mange, som heldigvis stadig er iblandt os og er med til at fejre denne dag. De er alle lavet af det stof, der skaber myter, som vi andre kan lade os inspirere af. Større eller mindre. Men uden disse myter, der taler om holdning, mod, kammeratskab og viljestyrke vil nationen og vor hverdag være fattigere. Vi har brug for at stå i gæld til tidligere slægter, til vor fortid. Ellers vil vi ikke vide at handle således, at fremtidens generationer vil have grund til at føle sig i gæld til os.

Den 29. august var resultatet af en håndfuld, måske 1.000 unge danske mænd og kvinders aktive bestræbelser på at opnå et brud med samarbejdspolitikken og tyskerne. De fulgte deres hjerter, deres instinkter, deres temperament og valgte rigtigt. Kun sjældent er det den rene fornuft, der driver mennesker til at risikere liv og frihed for værdier og idealer.

I dag befinder Europa sig atter i en værdikrise. De ideer, som den demokratiske verden kæmpede for at forsvare under Anden Verdenskrig og under den kolde krig, er under pres. Mennesker forfølges på grund af deres oprindelse og tro. Ikke blot

Chefredaktør Herbert Pundik

udenfor vore grænser, men også herhjemme. Frygtssomme politikere gør indrømmelser til mørke tendenser og forsøger at manøvrere, som dengang af frygt for at miste magten.

Og store dele af befolkningen tier og er dermed med til at skabe indtrykket af, at de samtykker.

Hvorfor er vi så stille. De etniske og religiøse problemer, som i dag truer vestens humanistiske tradition, vil ikke gå bort af sig selv. De må bekæmpes. Bekæmper vi dem ikke, vil de en dag true vor egen livskvalitet. Vi må forsvare de fremmede iblandt os, fordi de kræfter, der i dag er vendt mod dem, i morgen kan blive vendt mod os, og truede de kvaliteter, som dette samfund blev bygget på, gennem generationers slid og flid. Solidaritet, omsorg, respekten for andre og retten til at være anderledes.

Ligebyrdighed.

Vi har brug for en ny modstandsbevægelse. Et nyt ungdomsoprør, som dengang, af mennesker, der tør vælge, der tør forsvare det, de finder ret og rimeligt, og som tør sige de gamle imod.

Vi må ikke tie. Det er de samme værdier, der står på spil i dag, som dengang.

Sviger vi denne kamp om det menneskelige samfund, så sviger vi dem, der kæmpede for 50 år siden.

Og taber vi denne kamp, så berøver vi dem, der faldt på havene, på gaderne, i de tyske fængsler og koncentrationslejre, meningen med deres død.

I Mindelunden i Ryvangen 29. august

50 års-dagen for begivenhederne den 29. august 1943 fejredes ved en højtidelighed i Mindelunden i Ryvangen i København, arrangeret af Modstands- og Fangeforeningernes Koordineringsudvalg.

I dagens anledning var Mindelunden smukt pyntet med blomster i frihedskampens farver sat ved alle gravsteder og langs mindemuren. I formiddagens løb var der nedlagt krans ved mindemuren, kz-gravene og på henrettelsespladsen af forskellige modstands- og fangeforeninger, Frihedsfonden m.fl.

Mange var mødt op i det smukke sensommervej og havde taget opstilling ved hovedmonumentet og frihedskæmpergravene.

Præcis kl. 13.00 ankom Dronning Margrethe og Prinsen, som blev modtaget af et æreskompagni, bestående af soldater fra samtlige værn samt repræsentanter fra modstands- og fangeforeningerne med faner og krans.

I Dronningens følge sås forsvarschefen, Svenn Seehusen fra Frihedskampens Veteraner og Jakob Jensen fra Fangesammenslutningen.

Efter at Dronningen havde nedlagt en krans ved hovedmonumentet sænkede fanerne, og der blæstes »The last post«.

Derefter nedlagde de fremmødte fra modstands- og fangeforeninger deres krans, og mindemødet afsluttedes med, at forsamlingen sang »Altid frejdig«.

Et smukt og stilfuldt mindemøde, hvor man godt kunne have tænkt sig en taler, der havde trukket linjerne op for begivenhederne, der førte til den 29. august 1943 og det afgørende brud med tyskerne.

NK

Sammenslutningen fejrede 29. august

Det var et flot syn, da 12 foreningsfaner til tonerne af Københavns Brandvæsens Orkester marcherede ind i Københavns Rådhus. Der var helt udsolgt, da Københavns overborgmester bød velkommen. Han talte om dagens betydning og trak paralleller til nutiden.

Skuespilleren Ole Ernst havde skrevet en prolog i dagens anledning, som han selv læste op. Den var medlevende og gribende - og kan læses andet steds i bladet.

Derefter blev der lagt en halv snes krans og buketter ved monumentet for Københavns faldne, som er fornemt placeret i Rådhushallen ved foden af Magistratstrappen. Orkesteret spillede imens »Hymne«.

Derefter fik chefredaktør Herbert Pundik ordet og holdt en gribende og manende tale, som kan læses andet steds i bladet. Så kom skuespiller Ole Ernst igen på scenen og læste digte fra Morten Nielsens samling »Krigere uden våben«. Der var dødsstille i salen.

Så kom operasangerinde Kirsten Vaupel på scenen og sang sange med relation til besættelsen.

Forfatteren Peter Poulsen havde skrevet et epos til os »August«, som han selv læste op.

Med Kirsten Vaupel som forsanger sang forsamlingen »Kingsatt av fiender«, så taget var ved at løfte sig.

Derpå fik vi lidt helt moderne musik fra »Unlimited System Band«. De fik stort bifald især for en sang om Jugoslavien.

Så kom operetteparret To ve Hyldgaard og Tonny Landy på scenen og sang musical- og operettesange for os.

Sammenslutningens formand sluttede af med nogle betragtninger over dagens betydning. »Da vi endelig fik norske tilstande« er der blevet sagt. Javist, men bare tre år for sent, sagde Jakob Jensen. Han citerede iøvrigt Mads Nissen Styrk for følgende: »Under besættelsen overskred vi vore mulighedsgrænser, var helte på en måde, som hverdagslivet ikke

gav plads for. For mange - og navnlig os unge - var besættelsen den store tid, da vi levede os selv helt ud. I realiteten levede vi et liv blot i 2-3 år, i givet fald i løbet af få måneder. Resten af livet, det var genskin.«

Et citat af Laurence af Arabia lyder: »Vi var fyldt af tanker uden fast form og indhold, men værd at kæmpe for. Vi levede livet mængfold i de susende togter og sparede os selv hverken godt eller ondt. Men da sejren var nær, og den nye dag gryede, kom de gamle mænd frem igen og tog os sejren ud af hænde.

Ungdommen kunne sejre, men havde ikke lært at fastholde, og var kun svag overfor

alderdommen. Vi stammede frem, at vi havde kæmpet for en ny himmel og en ny jord - og de takkede os venligt og skabte deres fred.«

De stjal os sejren ud af hænde! Vi havde kæmpet for en ny himmel og en ny jord! Og de takkede os venligt og skabte deres fred! Den er den fred, vi har levet med og levet under nu snart i 50 år. Og vi må nok fortsætte med det mange år endnu!

Gud bedre det.

Festen sluttede med, at alle sang »Skuld gammel venskab rejn forgo«, akkompagneret af brandvæsenets fortrinlige orkester.

E.J.

Rådhushallen, København 29.8.93

Forfatteren Peter Poulsen havde skrevet et epos til os »August«, som han selv læste op

AUGUST

Det klare lys: august; de gyldne marker, højt himmelhvælv, de tunge grene, frugter igen; hvert år det samme sceneri - de spændte safter, regnvejrsnætter, mug.

August, opfyldtheds- og forladtheds måned, da blodet rejser sig i mørke floder og søger mod et punkt derinde, stedet, hvor livet møder døden. I august er ensomheden størst, en dugget rose i morgentågen, jern på tungens ryg, insekters afskedssummen, gule rande på løvet; over murværk, rustent jern:

den første smag af vintertåge, ribber, som træder frem i bladet, mossens kanter er brunt med ét. Vi mærker håndens tyngde: usikkert holder den om pennen, skriver om elskende, der skilles, lykke, som går op i røg, murværk, der styrter sammen.

August, din strøm, din overflødighed, dit frugtcrescendo, dit fulde garn, sølvblinkende af fangst, så fugaklar, så cellomørk, dit serum af fortabthed, din insisteren på, at livet findes og dog udrinder. Det er guders sag at skille vandene, vi andre svømmer, dér hvor vi er. Kun bølgen blir tilbage.

Næste blad

kommer i november. Her bringes bl.a. en hel del stof, som der ikke blev plads til i dette nummer.

Runde dage

Ved
**P. Feddersen,
Lundeborg**
5874 Hesselager,
tlf. 62-25 14 77

Rettelse til bladet i august:

Grethe Karstensen, Stadionvej 20, Øsby, 6100 Haderslev, fylder 75 år den 28. oktober. (Ikke som nævnt 70).

Kristian S. Johannesen, Thorpebakken 5, 2770 Kastруп, 70 år den 28. oktober.

Bogil Krogsgård, Ternevej 7, 6500 Vojens, 65 år den 2. november.

Ehgon Nielsen, Adolphsvej 8, 2820 Gentofte. (Sachsenhausen 75.111). 80 år den 5. november.

Sara Pedersen, Vinkelvej 12 B, II t.v., 2800 Lyngby. 75 år den 5. november.

Karen Hansen, Peder Skramsgade 35, 9000 Aalborg. 70 år den 6. november.

Albert Rousing, Riddergade 5, 7000 Fredericia. (Dachau 141.753). 75 år den 7. november.

Ejnar Wievelsted, Beder Landevej 30, 8330 Beder. 85 år den 7. november.

Marius Christiansen, Frederikssundsvej 382, 1.sal, 2700 Brønshøj. 85 år den 7. november.

Morten Olesen, Ponnydalen 12, 3000 Helsingør. 75 år den 7. november.

Hans Kjølback Buddiig, Lykkebækparken 73, 4600 Køge. 70 år den 7. november.

Else Thyring, Tranekærparken 41, 8240 Risskov. 80 år den 8. november.

Ellis Olesen, Tårnvej 257 IV, 2610 Rødovre. 75 år den 9. november.

Aage Nørsgaard, Vangen 445, 9400 Nørresundby. 80 år den 10. november.

K. H. Jørgensen, Kirkegade 85, Hjordkær, 6230 Rødekrø. (Sachsenhausen 75.146). 75 år den 11. november.

Peder C. Møller Larsen, Bymuren 155, 4.tv., 2650 Hvidovre. 75 år den 14. november.

Hilda Munksgård Hansen, Blågårdsgade 50, 3.tv., 2200 København N. 75 år den 14. november.

Lily Lægteskov, Åsumvej 128, 5240 Odense NØ. 75 år den 16. november.

Freddy Olsen, Immerkær 7, 1,S,t,h., 2650 Hvidovre. 70 år den 16. november.

Flemming B. Larsen, Lunds-gårdsvej 16, 4180 Sorø. (Neuengamme 67.065). 85 år den 17. november.

Signe Nielsen, Cord Adellers-gade 6, 9000 Aalborg. 75 år den 18. november.

Gudrun Mølbach, Sdr. Kongevej 11, 9400 Nørresundby. 70 år den 20. november.

Per Rix-Møller, Strandvejen 108, 2900 Hellerup. 70 år den 21. november.

Maja Holst Petersen, Damhusvej 5, lejl. 7, 5750 Ringe. 85 år den 22. november.

Børge Venge, Solvangsvej 18, 8400 Ebeltoft. (Sachsenhausen 75.105). 75 år den 25. november.

Lykke Finderup, Gadstrup-parken 3, 4621 Gadstrup. 65 år den 25. november.

Martin Nielsen, Overgade 53, 8400 Ebeltoft. 75 år den 28. november.

Thomas V. Nielsen, Poppel Allé 14, 9850 Hirtshals. 80 år den 29. november.

Flemming K. Jens Malling, Vester Søgade 50, 1601 København. 70 år den 29. november.

Elly Andersen, Gl. Strandvej 5, 9000 Aalborg. 75 år den 1. december.

BEMÆRK:

Fødselsdage i perioden 1/1-1994 til 1/7-1994 skal være indberettet til Preben Feddersen SENEST den 15. oktober 1993.

Rund dag i Sorø

Onsdag den 17. november fylder general Flemming Busenius Larsen 85 år.

Fl. B. Larsen er københavner af fødsel, men er med dybe rødder knyttet til Sønderjylland.

Her tog han - i Sønderborg - studentereksamen, og herfra - det var fra Haderslev - hentede han sin hustru. Navnet Busenius er taget op af børnene som mellemnavn.

Fl. B. Larsens liv har været i forsvarrets tjeneste lige fra den tidligste ungdom, og vi, der kender ham, har altid været forberedt på forfremmelser.

Han blev premierløjtnant i 1931, kaptajn i 1942, fuldmægtig i krigsministeriet i 1940, og

Under Dannebrog, til tonerne fra Kong Kristian, med orkester og æreskompagni, blev daværende formand for K.H. og tidligere KZ-fange, Flemming B. Larsen, modtaget i Bonn i anledning af fratædelse hos den daværende tyske forbundskansler, præsident Lübke som den første øverstkommanderende for bl.a. alle tyske tropper i Slesvig, Holsten og Fristaden Hamborg.

Børge Venge

Pressefotograf Børge Venge, Ebeltoft, fylder 75 år den 25. november.

Han blev taget i Århus i 1943 og kom først til Hørsesholm og derfra til Sachsenhausen ved Berlin den 19. januar 1944. Han er i besiddelse af en meget omfattende bog med hilsener fra fangekammerater og folk, han mødte i interneringen i Sverige. Den indeholder også fotos og tegninger. Bogen måler 14 gange 11 cm, og dens indbinding er holdt i rød marmorering med sorte hjørner og ryg - den blev udførligt omtalt i vort blad side 130/1978.

Bogen er enestående.

efter 29. august 1943 blev han tilknyttet den militære efterretningstjeneste.

Han blev i 1944 arresteret af Gestapo og blev som K-Z fange i Neuengamme sammen med et fåtal andre danske fanger udkommanderet til slavearbejde i 5. SS-Eisenbahnbaubrigade bag vestfronten (Osnabrückkommando) til befrielsen. Han kom hjem over Sverige i Bernadotte-transporterne.

Efter befrielsen blev Fl. B. Larsen i 1947 kontorchef i krigsministeriet, oberstløjtnant i 1950, chef for 2. fodfolkspionerbataillon 1951, militærattaché i 1952 ved ambassaderne i Stockholm og Oslo, oberst og chef for hærstabens adjutanturafdeling 1956, chef for 7. regiment

1958, generalmajor og chef for region VI og for 6. division samt kommandant i København 1960, generalinspektør for infanteriet i 1961, chef for de allierede landstyrker i Jylland-Fyn og Slesvig-Holsten 1962 og 1965 chef for østre landsdelskommando.

De sidste 4 år, inden han blev emeritus, var han chef for den danske militærmision i Bruxelles.

Han har en lang række ordener, deraf flere udenlandske, bl.a. den amerikanske frihedsmedalje og den britiske M.B.E. Begge for indsatsen under krigen.

Disse linjer giver et billede af en mand, der altid har avanceret. Men ingen af forfremmelserne har formået at gøre Flemming B. Larsen svimmel.

Gennem årene har han bevaret sin jævnhed, sit ligefremme væsen, parret med en gennemført beskedenhed.

Hans meget store kontaktflade til omverdenen og hans legendariske, præcise hukommelse gør ham til et meget interessant menneske at omgås.

I bestyrelsen for Kammeraternes Hjælpefond har han altid givet sig tid til at interessere sig for sine fangekammeraters forhold, og han har altid vist sindelag til at hjælpe, hvor der var brug for hjælp.

Hans placering som formand for Kammeraternes Hjælpefond gennem 6 år har ikke været en betegnelse for passivitet, men for en meget smuk og værdig aktivitet.

I forbindelse med sin pensionering erhvervede han Kongstedgården ved Dianalund, hvor han i 14 år var aktiv landmand. Han bor nu i Sorø.

Da vi i 1985 fik besked om, at Dronning Ingrid ville besøge os ved højtideligheden den 4. maj om aftenen, bad jeg Flemming B. Larsen om at modtage dronningen, idet jeg fandt, at han var den i kredsen, der vidste mest om, hvordan sådan noget skal ordnes, men det blev anderledes, da han fandt, at dronningen skulle modtages af fondens formand på det tidspunkt, Mogens Dyre, næstformand samt andre - og så blev det sådan.

F-k.

75 år

Udenrigspolitisk medarbejder gennem en årrække ved dagbladet Politiken, J. B. Holmgaard, fylder 75 år den 15. december.

Holmgaard blev taget af Gestapo den 3. december 1943. Efter et ophold i Kolding Fængsel deporteredes han til efterhånden 7 lejre, indtil han ved Røde Kors aktionen i april kom til Frøslev, hvorfra han overførtes til Sverige.

Hans data er iøvrigt:

15/12 1918. Født i Uldum.

1937 Studentereksamen i Kolding.

1937. Ansat på Jyske Tidende, Kolding, journalistelev.

1941. Redaktionssekretær Jyske Tidende, Kolding.

1942. Tilknytning til Studenternes Efterretningstjeneste.

1943. Juni. Redaktør af det illegale blad Budstikken i Kolding.

1943. 3/12. Arresteret af Gestapo under en razzia på Jyske Tidende i Kolding.

Derefter ophold i Kolding Fængsel, Horserød, Sachsenhausen, Heinkel, Retzow-Rechlin, Ellrich, Dora-Mittelbau, Neuengamme og til sidst Frøslev.

1945. 29/4. Overført til Sverige.

1945. 1/6. Igen redaktionssekretær på Jyske Tidende, Kolding.

1945. 15/9. Jyske Tidendes Københavns-redaktør og rigsdagsmedarbejder.

1948. 1/4. Ansat på Information. Redaktionssekretær, indenrigspolitisk medarbejder og fra 1959 til 1969 bladets udenrigspolitiske redaktør.

1969. 1/8. Ansat hos Palle Fogtdal med henblik på udgivelsen af et nyhedsmagasin.

1970. 1/1 til 31/12. Udenrigspolitisk redaktør på nyhedsmagasinet NB.

Fra marts 1971 udenrigspolitisk medarbejder og columnist på Politiken (Sket i ugen og Så er det sagt).

Kriminalromanen »Skyd ikke på pianisten« i BT 1940-41.

Noveller i Berlingske Søndag, Demokraten, Mandens Blad, Mandfølkejul m.fl. blade i årene 1940-43.

1945. Bidragyder til Danske

i tyske KZ-lejre (red. Johs. Fosmark).

1962. Østtyskland. Det Danske Forlag.

1965. Kommunismen i Norden (udkommet på dansk, svensk, norsk, finsk, tysk og engelsk).

1965. Rød opposition.

1967. Kina nu.

Desuden oversat en lang række bøger fra tysk og engelsk.

Mangeårig formand for Informations medarbejderforening, i bestyrelsen for Politikens medarbejderforening og medlem af det redaktionelle samarbejdsudvalg mellem chefredaktionen og medarbejdere.

1949. Carlsbergs Mindelegat til studierejse i Tyskland.

Nogle år efter krigen medlem af Commission Internationale Contre Le Regime Concentrationnaire.

Hjælp eller belastning i arbejdet at være KZ-fange?

- Har det været en hjælp eller en belastning for dig, at

du er gammel kz-fange? spørger jeg Holmgaard.

- Kun en belastning i den forstand, at selv os, der helbredsmæssigt slap nogenlunde igennem kz-opholdet, alligevel er blevet mærket på den ene eller anden måde. Selv lå jeg på hospitalet i flere måneder fem år efter krigen, men min arbejdsgiver, Information, viste al det hensyn, man kunne forlange.

Ellers kan jeg kun sige, at det har været en hjælp. Jeg avancerede straks efter befrielsen, bl.a. fordi det dengang var populært at have modstandsfolk på en avis, og en af årsagerne til, at jeg blev ansat på Information, var naturligvis også, at jeg kom fra det miljø, hvorfra bladet rekrutterede nye medarbejdere.

Han udgav i 1990 hos Gyldendal bogen: Sket i livet, hvori han bl.a. skriver om opholdet i KZ-lejren Sachsenhausen.

F-k

Politiet får sin egen stue i Frøslevlejren

FRØSLEV. Politiet får nu sin egen stue i Museet for Frøslevlejren, hvor historien om deportationerne til de tyske KZ-lejre skal fortælles. Rigspolitichef Ivar Boye har stillet museet 50.000 kroner i udsigt til indretningen, som museumsleder Henrik Skov Kristensen vil tage fat på til efteråret.

Da det danske politi blev taget den 19. september 1944 - samtidig med grænsegendarmerne - kom politifolkene fra Fyn og Jylland til Frøslevlejren, fortæller Henrik Skov Kristensen. Politifolkene fra Sjælland blev sejlet direkte til Tyskland. Politifolkene var nogle dage i Frøslevlejren, inden de via Neuengamme blev sendt videre til Buchenwald.

For nogle enkelte politifolk blev opholdet i Tyskland også kun af kort varighed. Allerede i december 1944 blev nogle af dem løsladt igen, og de kom tilbage dråbevis til Frøslevlejren for at blive interneret her i en periode, inden de kom på fri fod.

- Den store flok kom hjem

med »De hvide Busser« og kom således også igennem Frøslevlejren, forklarer Henrik Skov Kristensen.

Politifolkenes internering i Tyskland er et kapitel for sig. Det lykkedes nemlig de danske myndigheder at få udvirket, at de fik status som krigsfanger, og det betød, at de blev flyttet fra KZ-lejrene, som blev drevet af SS, til krigsfangelejre, som mere human blev drevet af værne-magten.

Den særlige status gør også, at der er en helt speciel historie at fortælle, siger Henrik Skov Kristensen. Det vil vi sætte en stue af til i forbindelse med historien om deportationerne fra Frøslevlejren iøvrigt.

Men Henrik Skov Kristensen understreger, at udstillingen ikke skal være en generel gennemgang af politiets forhold under besættelsen. Den skal kun fortælle den del af historien, der har relation til Frøslevlejren.

Fl.Avis 30/6-93

Den 11. april 1992. Tidligere internerede modstandsfolk retablerer i samarbejde med folk fra Hjemmevernet pigtrådshegn og lygtepæle mellem Tårn 3 og 4 i Frøslevlejren i Sønderjylland. (Foto: Karen Nymand Nielsen)

En forespørgsel vedr. de glemte maskinpistoler

På trods af at det kun er omkring 40 år siden, disse våben blev fremstillet her i landet af modstandsbevægelsen, så fortaber deres historie sig allerede i et tågesløv så tykt, at det inden længe vil være for sent at få svar på de mest påtrængende spørgsmål omkring deres tilblivelse. Skrevne kilder og oplysninger om dette emne er sparsomme, og som oftest meget generaliserende, på trods af at adskillige »våbenmagere« og »fabrikker« var involverede, hvilket våbnene ved deres forskellighed bærer præg af. Set i sammenhæng med anden dansk våbenproduktion og som historisk fortsættelse af gode traditioner i en akut situation, så er her tale om et nyere og yderst interessant kapitel, som tilmed ikke kan undsige sig for at have visse elementer af spænding i sig, men alligevel er området hen-slumret upåagtet.

Af de fremstillede våben blev de fleste lavet som kopier af den engelske Stengun, men varieret eller forbedret/forenklet af de danske producenter, så de passede til fremstillingsmuligheder og brugerønsker.

Foruden kopier affødte situationen imidlertid også en egenudvikling og nykonstruktion på våbenområdet, bl.a. i

form af skydende »fyldepenne« og »cykelpumper« samt i det mindste én ny type maskinpistol, som blev seriefremstillet.

Men spørgsmålene melder sig:

- Hvilke grupper eller organisationer producerede hvilke våben?
- Hvor og hvornår påbegyndtes de enkelte produktioner?
- Hvor mange eksemplarer af hver type blev der fremstillet?
- I hvor stor grad havde disse våben betydning for de respektive grupper/organisationers bevæbning og aktiviteter?

Hvem kan hjælpe med en nærmere identifikation af disse våben?

Alle oplysninger om emnet er velkomne, også henvisninger til litteraturkilder eller fotos af enhver art, hvorpå våben som disse kan identificeres. Det vil i den forbindelse også være interessant med oplysninger eller fotos af varianter af de her omtalte, eller andre beslægtede typer.

Henvendelse kan ske til »Nors Hovedgaard«, Hindingvej 38 Nors, 7700 Thisted eller telefon 97-981195 Alex Bindeballe.

Har du været »langtidsillegal« eller lignende, er det nødvendigt at blive »retlig anerkendt«, før alle dine kammerater fra dengang er borte. Det er nemlig din opgave at bevise, at du er omfattet af erstatningsloven, og er kammeraterne borte, er der ingen beviser, og så bliver du ikke anerkendt.

Din kone kan sikkert få både begravelses hjælp og enke-pension efter erstatningsloven, når du er død.

Har du fortalt hende det?

Har du fortalt din kone at Frihedsfonden er det bedste sted, hun kan henvende sig om hjælp til at få ordnet sine økonomiske forhold, når du er død?

Frihedsfondens postadresse er Æbeløgade 1, 2100 København Ø.

Den svenske konge åbner udstilling

FRØSLEV: Den svenske kong Carl Gustaf har givet tilsagn om at åbne en særudstilling om Den danske Brigade i Sverige under Anden Verdenskrig. Den svenske konge åbner udstillingen i Frøslevlejren ved den dansk-tyske grænse den 12. november, 50-års dagen for de indledende forhandlinger i Sverige om oprettelsen af en slagkraftig dansk enhed, der kunne træde til, hvis der opstod uroligheder i forbindelse med den tyske kapitulation i Danmark.

Vi lovede, at vi ville række deres kære en hjælpende hånd, og derfor dannet vi dengang Kammeraternes Hjælpefond.

»Hvad er det?«

Dette ark med »Sprællemænd« er trykt på et kartonark i størrelse 35 cm x 47 cm. Der er ikke angivet nogen form for trykkested, udgiver eller andre oplysninger.

Farverne er gul/brune, og »Sprællemændene« er Hitler, Göring, Gøbbels og Ribbentrop.

En opmuntring i de fem mørke år var den danske humor. I det første nr. af »Frit Danmark«, der blev stiftet af Aksel Larsen og Christmas

Møller, angives tre grunde til vi er de stærkeste.

1. For det første, så har vi Ret. Ret er altid stærkere end Uret.

2. For det andet har vi Sandheden. Tyskland Løgnen.

3. For det tredje har vi vort Lune. Tyskerne lærer det aldrig.

Sprællemænden »Fritz Clausen« huskes af mange. Den blev fremstillet af Wilfred Petersen, der var leder af en af de over 30 forskellige nazistiske partier, der opstod før og under besættelsen.

Anne Frank-udstilling i Gentofte

Det mosaiske Troessamfund arrangerede i dagene 26. august til 19. september en fotoudstilling på Gentofte Rådhus til minde om Anne Frank - den hollandske jødiske pige, der efter sin død blev verdenskendt for sin dagbog, som hendes far udgav.

Troessamfundet ønsker gennem udstillingen at formidle viden om jødernes skæbne som følge af nazismens opståen og det budskab, som Anne Frank formidlede. Hun døde i 1945 i den tyske koncentrationslejr Bergen-Belsen.

Aalborg mindes Morten Nielsen

»Verden er vaad og lys« - første linje i et af de 22 digte, den aalborgensiske digter Morten Nielsen nåede at udgive, før han blev dræbt af et vådeskud i 1944, 22 år gammel - giver navn til en forestilling om ham og hans generations påtvungne indelukthed, som åbner sæson nr. 26 på Jomfru Ane Teatret i Aalborg.

Jakob Christensen har sammensat et stykke ud fra Morten Niensens breve og digte. En del af digtene har fået musik af komponisten Søren Christensen. Klaus Bondam spiller digteren i

Frænde er som bekendt frænde værst, så vi andre kunne godte os over denne sprællemænd.

»Sabotagespillet«, der også er trykt på karton med en duplikeret vejledning, er fremstillet under besættelsen, og »Historisk Samling fra Besættelsestiden« Esbjerg, har fået oplysninger om, hvor det blev fremstillet m.v.

Det ovenfor afbildede ark med »Sprællemænd« er det ikke lykkedes at skaffe oplysning om, så kan nogen hjælpe, så ring eller skriv til Historisk Samling fra Besættelsestiden, Torvegade 47, 6700 Esbjerg. 75-18 18 55, lokal 27.

»Verden er vaad og lys«, som har premiere 23. september.

Det aalborgensiske egnsteater, der efter nogle år i en bølgedal kom stærkt igen i fjor under Niels Andersens ledelse, byder på syv egnsproduktioner og ni gæstespil. I perioder spilles der ikke alene på teatret i Aalborg, men også i lånte lokaler ude i byen.

- Penges evne til at gøre mennesker lykkelige er utroligt overvurderet.

Claus Meyer Nielsen
tvkok, til B.T.

Fælles dansk-tysk nazi-protest

KOLLUND. Cirka 800 mennesker var 16/5 samlet til den grænseoverskridende antinazisme-demonstration i Kruså. Demonstrationen, som var arrangeret af antinazistiske bevægelser i Danmark og Slesvig-Holsten, startede i Kruså og sluttede foran Thies Christophersens villa i Kollund. På intet tidspunkt var der optræk til alvorlige problemer.

FN-museum er levedygtigt

FRØSLEV. - FN-Museet, De blå Baretter i Frøslevlejren har efter det første år i Frøslevlejren vist, at det er levedygtigt.

Det sagde museets formand, Leo Pedersen, Galten, i sin formandsberetning ved generalforsamlingen i Odense.

Museet er blevet besøgt af cirka 16.000 fra maj til oktober, og formanden regner med, at interessen vil stige.

Erstatning går til KZ-lejr

OSLO (RB). Den store tyske avis Bild Zeitung har indgået forlig og betaler 3000 D-mark i erstatning til Tiden Norsk Forlag og Rut Brandt. Bild Zeitung må betale for - uden tilladelse - at have trykt et større uddrag af Rut Brandts bog »Altid kom jeg hjem«.

Den norskfødte Rut Brandt var i 33 år gift med forbundskansler Willy Brandt, som hun blev skilt fra i 1980. Brandt døde sidste år, 78 år. Det var Rut Brandts tyske forlægger, Hoffmann og Campe, der kørte sagen på vegne af forfatteren og Tiden Norsk Forlag.

Rut Brandt og de to forlag donerer nu erstatningssummen til et fond, som skal restaurere de skader, som racisme og nynazister har påført den tidligere koncentrationslejr Sachsenhausen.

Mordene i Solingen: Enkeltstående udåd?

Netop gamle fanger ved, at de skal træde varsomt i deres bedømmelse af enkelthandlinger i Tyskland, fordi de ikke kan siges at være helt uhildede.

Derfor kan det nok være på sin plads at citere netop den tyske præsident von Weizsachers tale ved bisættelsen i Köln af ofrene fra Solingen.

Han sagde:

- Mordene i Mölln og Solingen er ikke usammenhængende, enkeltstående ugeringer! De opstår i et højreradikalt klima. Heller ikke enkelt-forbrydere kommer ud af den blå luft. Uanset hvor tanketom højreradikal vold forekommer, så er den dog politisk motiveret. Den er taget til. Den bliver ikke centralt planlagt.

Desto sværere er det at forebygge den. Det er anarkistisk terror, der søger sig værgeløse ofre med det formål at ramme den demokratiske stat.

Som ved enhver terror spørger man sig selv, hvor og hvordan den opstår. Det sker gennem symboler og offentlige flyveblade fra højreradikale, såvel unge som gamle. De fremkalder grobund for vold i hovedet på umodne mennesker. Den mindste anledning kan tænde.

Vi kan ikke nøjes med at kontrollere og iagttage dem. De nødvendige love har vi. Det, der kræves, er at anvende disse love med tilstrækkelig fasthed.

Når unge mennesker bliver til brandstiftere og mordere, ligger skylden ikke blot hos dem, men hos os alle, der har indflydelse på deres opdragelse. Hos familie og skoler, foreninger og politikere. Vi må dele ansvaret og forpligtelsen til at opdrage børnene og hjælpe dem ud af den isolation, de er kommet i.

Også medierne bør orientere forsvarlig og bedømme etisk. Ofrene fra Solingen skal formane os alle om at be-

sinde os på denne forpligtelse.

(Oversat fra »Mahnruf«).

Villy Mørk Jensen

Baggrunden for von Weizsachers tale er følgende liste:

25.nov.1990:

Angolaner dræbt af Skinheads i Eberswalde, Brandenburg.

20.sep.1991:

30 sårede rumænere og sigøjnere i Hoyerswerda, Sachsen.

3.okt.1991:

2 libanesiske piger livsfarligt såret i Hünxe, Nordr.-Westf.

15.mar.1992:

Rumæner dræbt i asylhjem i Saal Mecklenburg.

18.mar.1992:

Mand pryglet ihjel af nynazister, Buxtehude, Niedersachsen.

19.mar.1992:

Overfald på mand i Flensburg af Skinheads.

4.apr.1992:

Tysker dræbt ved brand i asyl, Hörstel, Nordr.-Westf.

25.apr.1992:

Vietnameser dræbt i Berlin-Marzahn af 21-årig.

9.maj.1992:

Punker dræbt i Magdeburg, Sachsen Anh., efter overfald.

1.jul.1992:

Hjemløs dræbt i Neuruppin, Brandenburg, af nynazist.

4.jul.1992:

Tysker dræbt og flere udlændinge såret under uroligheder i Zittau, Sachsen.

8.jul.1992:

Under overfald på et arbejderlogi i Ostfildern ved Stuttgart dræbes en Kosovoalbener og en anden såres hårdt. For første gang idømmes en tysker livsl. fængsel.

1.aug.1992:

To 17-årige højreradikaler dræber en sovende hjemløs med knivstik i Bad Breisig, Rheinl.-Westph.

3.aug.1992:

Fremtrædende højreradikal dræber sammen med to andre en polsk sæsonarbejder i Stottenheim, Westfalen.

22.aug.1992:

Et asyl i Rostock-Lichterhagen bliver to døgn belejret af unge. Et hus med vietnamesere stikkes i brand.

29.aug.1992:

I Berlin-Charlottenburg såres skinheads to landstrygere. Den ene dør 5. sept.

26.sep.1992:

Neonazister brænder den jødiske barak i Sachsenhausen.

12.nov.1992:

To skinheads i Wupperthal, Nordr.-Westph., sparker en arbejdsløs slagter ihjel og tænder ild til ham.

21.nov.1992:

En form. højreradikal stikker i Berlin-Marzahn en ung husbesætter ihjel.

23.nov.1992:

Brand i to huse i Mölln, Slesvig-Holsten. En tyrkisk kvinde, hendes barnebarn og niece omkommer.

15.jan.1993:

To unge skinheads overfalder og dræber en parkeringsvagt i Erfurt, Thüringen.

9.mar.1993:

Tyrker (pensionist) holdes op i Mühlheim, Ruhr, af to mænd med gaspistol. Han dør af hjertestop.

1993:

Brandstiftelsen i Solingen.

(Kilde: »Mahnruf«)

Villy Mørk Jensen

Den tapre jernkors-soldat

Ejler Mortensen, Nørregade 6, Augustenborg, skriver bl.a.:

Søndag den 14. februar kunne man i Jyllands-Posten læse et interview med en frikorpsmand fra Sønderborg. En artikel, der var lige til at brække sig over. Tænk, staklen havde frivilligt meldt sig til nazihæren for at slå andre mennesker ihjel.

Nu skal dertil siges, at manden var slagter. Han fik ovenikøbet jernkorset for at melde sig frivilligt til nærkamp. Selvfølgelig sejrede denne tapre soldat, modparten, dem der forsvarede sig mod Hitlers vilde horder, blev antagelig kynisk dræbt.

Vor naziperson kommer da også hjem på orlov med sit prangende jernkors på sit stolte bryst. Omsværmet, kysset og krammet af de piger, der så godt kunne lide frivillige soldater.

En orlov får jo ende, og den tapre kriger kommer igen til fronten, hvor det vilde slagteri går videre. Men tænke sig, nu er russerne begyndt at kunne slå fra sig igen, og en-

den på legen bliver, at den tapre jernkorssoldat bliver taget til fange og kommer i en slem fangelejr, hvor de må arbejde, og staklerne får næsten ingen mad, og det taber man sig jo af.

Helt har han glemt de tyske fangelejre, hvor folk blev sultet, hængt, eller tævet ihjel. Plus alle de forhør på Shellhuset vi måtte igennem, før vi havnede i Hitlers udryddelseslejre.

Da vor kriger så omsider kommer hjem til Danmark, er det danske retsvæsen så tarveligt, at de idømmer hr. Carstensen 8 måneders ophold i Fårhus, hvor han bliver restitueret og fedet op igen.

Når vor tyske ven taler om alle disse ting, som de slemme russere gjorde ved ham, bliver han mærkværdigvis våd i øjenkrogene.

Han tænker ikke på alle de forskellige folkeslag, som han og de andre tyskere på det grusomste slog ihjel efter uhyrlige pinsler.

Oberstløjtnant C. P. Kryssing havde undertegnede et godt kendskab til. Han var ik-

ke nazist, men russerfjendtlig. Han var en mand, der kunne få alle piverøve, der kom hjem, til at holde mund. Han forklarede dem, at de havde spillet og tabt, og hans ord var lov, og det rettede frifolkene sig helt efter.

Når så alt dette er sagt, så kan man godt skyde på visse, men kun visse, af den daværende danske regerings medlemmer, for der var mange, rigtig mange af dem, der også gik nazisternes ærinde, og de blev desværre ikke straffet efter krigen.

Men hvis frikorpsfolkene og SS'erne har læst bare lidt historie, så ville de vide, at man alle dage kun har straffet småforbrydere.

Om hr. Tjellesen, der var frivillig, og som den 7. marts skriver i Jydske Vestkysten, at han intet fortryder, men at han nu godt kan se, at hele Hitler-ismen var forbryderisk svindel, ham har jeg for nærværende intet at sige til. Men at nogen af jer kan leve i det danske land er mig ufatteligt.

Ikke-angrebs-pagten mellem Tyskland og Sovjetunionen

I en anmeldelse af bogen »2. verdenskrig, bind 19, Finlands krig« i Pigtraad/Gestapofangen, nr. 2, april 1993, bruger anmelderen Johs. Rasmussen udtrykket »djævelpagt« om ovenstående pagt.

Efter den kolde krigs ophør og Sovjetunionens sammenbrud er det på tide, at vi ser lidt mere nøjternt på hele dette spørgsmål.

Ikke-angrebs-pagten blev undertegnet i Moskva den 23. august 1939, og dagen efter meddelt en måbende offentlighed verden over. Sammen med pagten var der en hemmelig tillægsprotokol, der dikkede op efter krigen fra erobrede tyske arkiver. Denne tillægsaftale blev i mange år - ret uforståeligt - benægtet fra sovjetisk side.

Det tyske angreb på Polen kunne starte den 1. september 1939 uden frygt for sovjetisk indblanding på Polens side. Til forundring for alle, også den tyske ledelse, brød Polen sammen i løbet af ca. 2 uger. Og til lige så stor forundring blev 100 vestallierede divisioner stående ved den tyske vestgrænse, medens størstedelen af værnemagten var involveret i det polske felttog.

Som stor dreng, og interesseret i politik, fulgte jeg ivrigt begivenhedernes forløb næsten hver eftermiddag ved dagbladet »Demokraten«s bygning på Banegårdsplads i Århus. Her blev de sidst indløbne telegrammer fra krigsskuepladsen, skrevet på store papirark, hængt op i vinduerne. En stor skare af vidt forskellige mennesketyper var dagligt samlet foran telegramvinduerne. Diskussionen gik livligt, og mange besynderlige teorier blev fremsat.

En enkelt episode står mejslet i min erindring. En nazist, ikklædt viklers, stortrøje og blød hat med fjer, alt i brun farve, rettede et voldsomt angreb på vestmagterne. Han blev kraftigt imødegået af adskillige. Men pludselig fik han støtte fra en yngre, ikke ret høj og arbejdsklædt, mand. Denne forsva-

rede Sovjet og angreb vestmagterne. Nazisten hørte opmuntret på bandullen mod vestmagterne, og stillede sig over ved siden af den yngre mand. Man kunne tydeligt se, at denne nu følte sig ilde berørt. Han trak sig tilbage og forsvandt hurtigt. Ja, let var det ikke at forsvare Sovjet i efteråret 1939.

Selve ikke-angrebs-pagten blev både under og efter krigen kraftigt forsvaret fra sovjetisk side. I den vestlige verden blev dette forsvar - efter krigen - mere eller mindre berettiget fejlet af bordet som fordrøjninger og propaganda, der dækkede over den rene kynisme.

Men det er ikke nødvendigt at ty til de sovjetiske dokumenter, når årsagerne til den unaturlige ikke-angrebs-pagt skal granskes.

I bøgerne »Den 2. verdenskrig« af Winston S. Churchill og »Det tredje Riges storhed og fald« af amerikaneren William L. Shirer, der har haft adgang til erobrede tyske arkiver, gives en fyldig redegørelse over stormagternes politik i trediverne.

Der kan opstilles følgende punkter, som er dokumentarisk korrekte:

1. I 1934 blev Sovjetunionen medlem af Folkeforbundet. Maksim Litvinov, der var udenrigskommissær i perioden 1930-39, arbejdede utrætteligt på at skabe et kollektivt sikkerhedssystem mod de fascistiske stater, Tyskland og Italien.

2. Efter »Anschluss«, den tyske indlemmelse af Østrig i marts 1938, foreslog sovjetregeringen den 17. marts 1938 en konference til overvejelse af midler mod yderligere tysk aggression. Den britiske premierminister N. Chamberlain afviste den 24. marts 1938 officielt forslaget i Underhuset.

3. Den 30. september 1938 kl. 01.00 om morgenen blev München-aftalen underskrevet af lederne fra England, Frankrig, Italien og Tyskland. Ifølge aftalen blev Tjekkosllovakiets sønderlemmet. Sude-terland med dets stærke be-

fæstningsanlæg blev udleveret til Hitlers Tyskland. Man havde udelukket Sovjetunionen fra denne aftale, selv om dette land havde stået som en garant for Tjekkosllovakiet, og selv om Litvinov i Folkeforbundets plenarforsamling den 21. september 1938 helt klart tilkendegav, at Sovjet var rede til at yde Tjekkosllovakiet øjeblikkelig og effektiv militærhjælp, hvis Frankrig, loyalt over for tidligere indgået traktat, ville yde tilsvarende hjælp.

4. At Polen den 2. oktober 1938 benyttede München-aftalen til at deltage i sønderlemmelsen af Tjekkosllovakiet ved at besætte den tjekkiske provins Techen, viser den polske ledelses katastrofale kortsynethed.

5. Selv langt hen på skæbneåret 1939 afviste den britiske konservative inderkreds med premierminister N.

Chamberlain i spidsen enhver fællesoptræden med Sovjetunionen.

Det er forståeligt, at sovjetledelsen mistede troen på vestmagternes vilje til at standse Hitler. Man frygtede at blive manøvreret ind i en situation, hvor Sovjet alene skulle føre en to-fronts krig mod Tyskland og Japan.

Når man i dag bedømmer ikke-angrebs-pagten vil mange give Winston S. Churchill ret, når han skriver: »I alle tilfælde betegner den kendsgerning, at en sådan aftale kunne blive til virkelighed, et højdepunkt i det britiske og franske diplomatis fejlgreb gennem en lang årrække. Var end russernes politik iskold, var den dog samtidigt i allerhøjeste grad realistisk.«

Kaj Kjerrumgaard
Skoleporten 108
8330 Beder

»Krigs sejlerne«

Som abonnent af Pigtråd har jeg læst et indlæg af Knud Sørensen, Skanderborg, om hvordan han oplevede 29. august 1943.

Efter samtale med bladets redaktør ved jeg, at »krigs sejlerne« har været omtalt i forudgående numre af bladet, som jeg desværre har været afskåret fra at læse. Alligevel har jeg (også efter samtale med andre) haft den tanke, at vi har været en »glemt« gruppe.

Jeg var også en af søfolke-

ne i allieret tjeneste fra 1. juli 1940, og til min hjemkomst her til landet 10. september 1945. Som een af mange havde jeg meldt mig frivilligt til invasionen, der som bekendt fandt sted 6. juni 1944.

Samtidig med denne tilmelding, fik vi besked på, at vi først kunne komme hjem et halvt år efter krigens ophør.

4.000 danske søfolk søgte allieret havn ved krigsbruddet

Vi var vel ca. 4000 danske søfolk, som søgte allieret

Reddede søfolk efter bombeangreb. De tyske søfolk vendte tilbage og maskinskød de overlevende (fra det engelske admiralitet).

Et tandlægebesøg i maj 1945

havn ved krigsudbruddet. Ca. halvdelen kom hjem - resten satte livet til, mange i konvojerne i Atlanterhavet, hvor man ikke i begyndelsen havde krigsskibe nok til beskyttelse af disse konvojer.

Vi fik 2-3 destroyere med fra England - men disse måtte så returnere efter ca. 3 dage. Et par døgn fra den canadiske kyst blev vi så eskorteret resten af vejen til Halifax. Dog havde vi et par små korvetter til at passe på os - en opgave de slet ikke magtede.

Det var nemlig i den mellemiggende tid, at de tyske undervandsbåde havde frit spil. Den anden vej, fra Canada til England, var dog den værste. Her var tankbådene fyldt med flyverbenzin og andre skibe fyldt med ammunition.

Jeg har været med i en konvoj fra Halifax til Liverpool, hvor konvojen bestod af 64 skibe ved afgang, kun 16 skibe nåede Liverpool. Det var nogle grusomme oplevelser, som har brændt sig fast i mit hjerte.

Det var da også først, da modstandsbevægelsen herhjemme gik i aktion, at de allierede anerkendte Danmark som en kæmpende nation. Jeg ved, at de forskellige grupper af frihedskæmpere også havde en hård tid, og mistede mange gode kammerater, men vi kan vel konkludere, at sammen har vi dengang gjort en indsats, og været med til, at danskerne kunne leve i et frit land.

Lad os håbe, at det også må være sådan fremover.

Jeg er med, når vi mindes de faldne kammerater i Ryvangen, men jeg vil også være at finde ved Mindeankeret ved Nyhavn, for at mindes de søfolk, som ikke kom hjem.

Meget kunne jeg skrive om »de fem forbandede år«, men lad mig slutte med et citat fra Jørgen Røjels bog, »Kæft, trit og retning«, hvori Kaj Munk skriver:

Drenge, I drenge som døde,

I tændte for Danmark i dybeste mulm,

en strålende morgenrøde.

*Med kammeratlig hilsen
Emil Burmeister
Lundebjerg 49
2740 Skovlunde*

En majdag i 1945, mens hadet til alt tysk - efter 8½ måneder i Neuengamme/Buchenwald m.v. - endnu kogte i mit sind, blev det mig pålagt at ledsage en meget kendt og berygtet tysk gestapomand, der nu sad fængslet, til behandling hos en af byens tandlæger.

Da jeg blev bevidst om, hvem det var, tænkte jeg ved mig selv: »Det er for meget, det kan du ikke klare!«. Men det gik! Udover sit virke i Gestapos hovedkvarter i Aalborg havde den pågældende spillet en overordentlig fremtrædende rolle i forbindelse med hændelserne 19/9 og 20/9 1944.

Som bekendt blev en af mine kolleger, reservepolitibetjent Robert Hansen, dødeligt såret ved vores anholdelse på politikasernen på det daværende Grønttorv. Jeg havde selv ledsaget min kollega til Sct. Josefs Hospital på Kastetvej, som var tysk administreret. Under transporten, der blev foretaget i et af CBU's køretøjer, med to tyskere som »ledsagere«, lå R.H. hen over mine knæ. Han var da næsten bevidstløs efter et skud, der havde ramt ham i ryggen. Med hjælp fra en tilfældig person, dansk, fik vi båret R.H. ind på hospitalet, hvor jeg fik en sygeplejerske - også dansk - til at underrette R.H.s ægtefælle. Herefter blev jeg transporteret tilbage til de øvrige anholdte kolleger. Under transporten af os til Vestre Alle og under opholdet her gjorde den pågældende gestapomand sig særdeles bemærket ved sin hovne/kolde/nedladende fæcon, hvilket fortsatte også den 20.

Anholt sammen med os var også politimester Bach, med hvem vi blev enige om, at vi ved henvendelse til »hovedkvarteret« ville søge oplyst, hvordan det var gået med R.H. Politimesteren bad mig følge med, og efter nogen ventetid traf vi »vores gestapomand«, der på en yderst følelseskold og »fraværende« måde forklarede os, at kollegaen var blevet opereret og

nu befandt sig uden for fare.

Da vi den 20. befandt os i toget for at blive kørt sydpå, indfandt politimesteren, der var blevet løsladt, sig pludselig og fortalte os, at R.H. var død og havde været det allerede, da vi den 19. havde fået den ellers oplivende oplysning.

Da toget senere »rullede« sydpå, var vi en del kolleger, der over for hinanden svor, at den første af os, der måtte møde den omtalte gestapomand efter krigen, ville »tage sig kærligt af ham« - intetanende at det blev mig.

Nu stod jeg så - helt alene - med dette »væsen« i al hans ynkelighed.

Vi kunne høre en patient, der tilsyneladende var under »udboring« hos tandlægen, klage sig temmelig meget. Herved lagde jeg mærke til, at min »mand« sad og smilede sarkastisk over lydene. Det var nok ikke lige den form for smertetilkendegivelse, han var vant til at høre på »højborgen« på Boulevarden i tiden forud.

Da blev det for meget for mig - vi var stadigvæk alene. Jeg tog et par skridt hen imod ham og spurgte ham, om han kunne huske mig fra den 20/9 1944. Han sprang op og stod ret -- for mig --! og sagde: »Ja, herr.« Men han, der talte dansk, ønskede ikke at tale om sagen. Et par omdrejninger på han slips hjalp ham dog lidt på gled.

Han kunne nu godt erindre, at han havde - mod bedre vidende - bildt os ind, at vores kollega havde det godt, og han gik endda så langt, at han beklagede sin handling. Det måtte jeg så tage til efterretning, og jeg turde heller ikke gå længere, idet den pågældende havde skiftet lidt kulør i ansigtet.

Herefter lod jeg ham »falde«, som det vist hedder, hvorved der væltede en stol. Det bragte tandlægen til stede. Denne må have haft en hel del »situationsfornemmelse«, idet han, som han udtrykte sig: »ville bore videre i sagen« - og det gjorde han i hvert fald.

Da vi var færdige hos tandlægen, og jeg havde spekuleret lidt over mit »sidespring«, som jo ikke helt var i overensstemmelse med kundgørelsen vedrørende »bevogtning af anholdte« - jeg håber at få tilgivelse til sin tid - skulle den pågældende puttes ind i »sallatfadet«. På fortovet var der forsamlet en del mennesker, og der var lynchstemning, så her var der rigelig lejlighed for mig til at kompensere for det nys passerede. Her havde min »mand« brug for beskyttelse, hvad han også fik.

Jeg havde i lang tid efter denne »episode« meget besvær med at komme til mig selv og komme til hæfterne, så ved den lejlighed lærte jeg, at **had ikke har nogen helbredende effekt.**

Det var mit møde med SS- og gestapomanden Hoeft - mit andet.

Mon ikke det navn bringer »minder og gys« op i mangan en dansk frihedskæmper.

*Kr. Svejgaard
Aalborg*

*Bladet Kontakt. April 1993.
Aalborg*

Efterlysning

Under Danmarks besættelse udkom mange illegale blade m.v. Jeg søger oplysninger om et bestemt blad, »Fyrtaarnet«, som stammer fra Strib. Hvem har lavet det, og hvor stort var oplaget og om trykkeriet. Det udkom i foråret 1945.

Henvendelse til:

*Jørgen Bertelsen
Nygade 21
5592 Ejby.
Tlf. 64 46 18 84*

Det er en viljesag at have det rart med hinanden

(Marlie Wærum, mor til Edith Guillaume, i generations-dialog i Politiken).

Jeg er zigeuner...

Det er vist ikke almindelig kendt, at Gestapo forsøgte at udrydde zigeunerne på samme måde som jøderne. Som undermennesker. Der omkom over en halv million zigeunere i KZ-lejrene.

Alene i Hamborg-området er der nu adskillige hundrede hovedsagelig af stammerne Roma og Sinti. De fleste kommer fra det tidligere Jugoslavien, men nogle har rumænske eller ungarske pas. Derfor vil Tyskland ikke give dem asyl. Men de kan og tør ikke rejse tilbage dertil.

Som protest har zigeunerne forsøgt i en uge at slå lejr med deres telte og vogne på KZ-Neuengammes område. Både arealet ved Klinkerwerke, plænen mellem dokumentenhaus og hovedmonumentet samt krematoriepladsen.

Zigeunernes plan var under udvikling netop som en stor gruppe franske kz-fanger i busser ville besøge Neuengamme.

Hamborgs politi mødte med en større styrke og spærrede hele Jean Dolidier Weg (den tidligere Herweg). Men zigeunerne stod langs afspærringen med skilte og råbte skældsord.

Det var en pinlig og uværdig oplevelse for vore franske kammerater.

Vi har den dybeste medlidenhed med zigeunerne, men vi kan ikke løse deres problemer. De fik anvist en anden lejrplads i passende afstand, men det er kun en midlertidig løsning.

Amicale International de Neuengamme har rettet henvendelse til Forbundsdagen i Bonn, EF-kommissionen i Brüssel og Europaparlamentet i Strasbourg og anmodet disse myndigheder om at finde en acceptabel løsning på zigeunernes problem.

»Vi er et folk uden blivende sted,

os er der ingen, der regner med...«

*Jakob Jensen
Vicepræsident i A.I.N.*

Fra KHS årsmøde 1993

*på Staldgården
i Kolding
5. og 6. juni*

Fra Staldgården. Fra venstre: Mogens Dyre, F.B.Larsen og fru Feddersen
(Foto: Fosmark)

Staldgården den 5. og 6. juni. Indgangen: bladets forretningsfører J.E. Finderup med frue samt Neuengamme-foreningens formand Hans Bøjlund, Kolding.

Fru Mogens Dyre og kontorchef Hans Chr. Andersen, Padborg.

(Fotos: Johs. Fosmark)

DACHAU

Dachau-klubben

Mandag den 30. august havde klubben arrangeret en 5 dages tur til Sydfyn, Tåsinge og Langeland. Turen gik fra Bernadotttegården i Roskilde i klubbens egen bus, der tydeligt er mærket med vores logo og frihedsfarverne, så den vakte berettiget opsigt, hvor den viste sig.

Vi jyder sluttede os til i Nyborg, hvor vi boede i det nyindrettede vandrerhjem midt i byen.

Det vil her være uoverkommeligt at nævne alle de seværdigheder og smukke steder, vi besøgte. Fåborg med

arresten og torturredskab fra 1600-tallet, Svanninge bakker, Valdemar slot og Egeskov slot, skønne haver og fugleparker.

5 dejlige dage, mættet med indtryk og ikke mindst samværet med kammeraterne, tak til bestyrelsen og vor formand John Nielsen for det store arbejde med at forberede turen, og vi håber alle, at I har mod og kræfter til i fremtiden at tilrettelægge lignende ture ud i vores skønne land.

*Niels Gravngaard
Fredericia*

A·P·MØLLER

På de syv have -
under den syttakkede
stjerne

MÆRSK

Succes på Rådhuset

Søndag den 29. august 1993 blev en travl dag for medlemmerne af De Erhvervshæmmede fra Frihedskampen.

Kl. 10.00 nedlagdes krans i Ansgar Anlæg, og videre derfra til Frøbjerg Bavnehøj.

Om aftenen var der så den store mindehøjtidelighed i Rådhushallen. Det var en stor glæde at se så mange mennesker også unge, der deltog.

Over 600, så der måtte sættes mere end 100 stole ind i foyeren. Odense Symfoniorkester, tror jeg, tog alle med storm, specielt da Tjaikovskis 1812 Ouverture blev spillet.

Skuespiller Lisbeth Gajhede og William Rosenberg, begge fra Odense Teater, havde meget stor lydhørhed, og der blev klappet voldsomt.

Af talerne var Frode Jakobsens om tiden op til 29. august 1943 og om dannelsen af Frihedsrådet, samt om det senere politiske sammenspil mellem Frihedsrådet og »de gamle« samarbejdspolitikere, der gjorde stort indtryk.

Biskop Vincent Lind tog alle med en meget personlig tale om dem, der ikke rigtigt forstod Die Dumheit og medløberne.

Hans Kirchhof fortalte om dagene op til 29. august i

Odense på en både alvorlig, men også morsom måde om de sidste afstemninger i metalforbundet i Fyens Forum.

Kaj Hansen omtalte, hvorledes forholdene var til de dengang ansvarlige inden for LO, og hvordan man, det vil sige fagoppositionen og kommunisterne, tacklede at få »fod« på strejkerne.

Rådmand Søren Møller var en meget fin konferencier, der kunne klare at binde det hele sammen.

En »stor« og dejlig aften.

30. august i eget hus

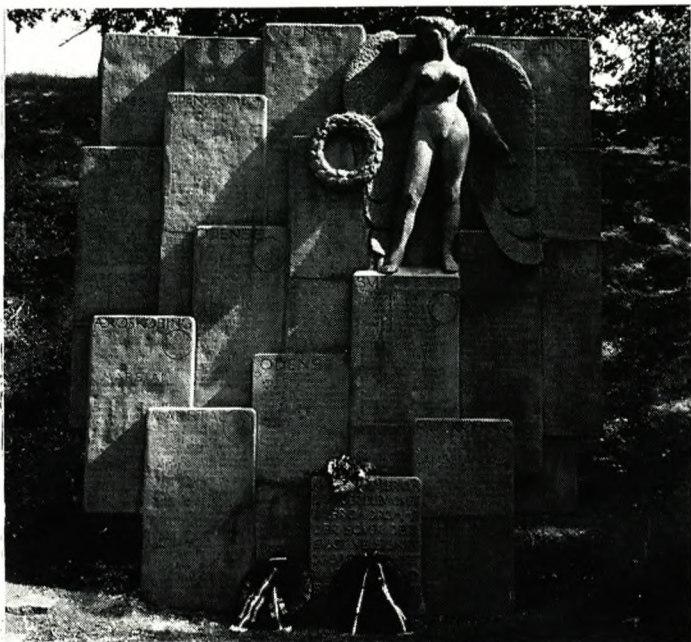
Mandag den 30. august havde De Erhvervshæmmede Odense afd. så sin egen store fest i »Huset«. Til denne fest var der underholdning af skuespiller Erik Hansen, Helsingør, der sang gamle viser af Epe.

Specielt »Den lille mands vise«, som er skrevet til Erik Hansen. Også viser, som i sin tid er lanceret af Carl Fischer. Fin, fin sang og mimik.

Erik Hansen blev akkompagneret af Jens Skovgaard, ligesom Jens Skovgaard spillede til dansen. En glimrende »spillemand«.

53 glade medlemmer var med til denne fest.

kc

Den 28. august 1993: Monumentet på Frøbjerg Bavnehøj. Rejst for alle fynske amter. (Foto: Kaj Christensen)

Med »Gestapofangerne« i Tyskland

I forlængelse af stævnet i Frøslev den 14.-15. august havde Århus og Randers afd. af »Gestapofangerne« arrangeret en tur til nogle KZ-lejre i Tyskland.

Vi startede fra Frøslev søndag kl. 15.00, ialt 24 deltagere plus vores uundværlige og gode chauffør Boe. Alle var i dejligt humør, vi var lige præcis oplagte til at modtage de

indtryk, som den følgende uge skulle give os.

Vi blev guidet til Ladelund af H. C. Rasmussen, som både her og i Husum med stor følelse fortalte om lejrene og oplevelserne der. Begge steder blev der lagt krans.

Vi tog afsked med H.C. og fortsatte til den smukke og ejendommelige by Friedrichstadt. Så gik turen til hotel

»Intermar« i Bad Segeberg, hvor vi opholdt os de næste tre dage.

Mandag kørte vi til Neustadt, hvor vi besøgte Skrenfriedhof ved Pelzerhaken. Det store monument ligger flot ved Lübeckerbugten. Vi nedlagde en krans og fortsatte til Lübeck.

I den gamle Hansestad havde vi et par hyggelige timer på egen hånd. Vi havde et herligt house-warming party hos Chris og Aage, som havde fået en lille lejlighed. Vi fyldte godt i stuen; men der var dog albuenum nok til at drikke irsk kaffe. Hyggeligt. Ingen frøs.

Tirsdag kom Dagmar og Villy Mørk Jensen til hotellet, for at vi sammen kunne køre til Neuengamme. Der blev lagt krans ved monumentet, ved Danmarks sten og på krematoriepladsen. Et par tyske venner, bl.a. Schimmel og frue kom for at være sammen med os. Der var også god tid til at se »Dokumentenhaus«.

De fleste af os gik til ro lige efter middagen på hotellet, matte efter en indholdsrig dag.

Onsdag morgen kørte vi til Osnabrück. Vi holdt i kø på motorvejen; men vi var nu i godt humør og rystet godt sammen, så ingen triste minner. Der var tid -og plads i bussen - til at flytte rundt og sludre med hinanden og holde sjov.

Torsdag tog vi til Meppen, hvor vi ved hotel Pöker igen mødtes med Dagmar og Villy. Vi kørte til udekommandoerne Dalum og Versen. Begge steder lagde vi flotte krans.

Vi smuttede derefter på en lille tur til den hollandske grænse, hvor vi handlede lidt og nød en forfriskning.

Fredag morgen gik turen mod Danmark. Men da vores vej gik tæt forbi Porta Westfalica, havde man besluttet at gøre ophold der. Vi lagde en krans ved en meget smuk sten, som var rejst midt i byen i efteråret 1992.

Det vakte en del opsigt, da vi kom med faner og blomster.

Det var svært at finde den »gamle« sten; men ved lidt stædighed lykkedes det at finde den rigtige kirkegård plus sten.

Vi kørte så til Frøslevlejren. Selv om alle var trætte, fik vi en dejlig aften ud af det med underholdning, sang og sjov. Det var en god afslutning på selve Tysklandturen.

Lørdag morgen gik turen til Grindsted museum, der havde en flot særudstilling om jøderne. Afslutningen foregik ved et godt måltid i Vingstedcentret. Derefter kørtes til diverse byer, hvor deltagere efter ønske blev sat af.

Turen var særdeles vellykket. De to jyske afdelinger havde lavet et godt forarbejde - alt var godt tilrettelagt. Højtidelighederne i de forskellige lejre højnedes ved tilstedeværelse af de to faner. Det var en stor oplevelse, specielt for de deltagere, som ikke tidligere havde været med.

Jeg vil gerne sige tak til arrangørerne og samtlige deltagere for en dejlig uge.

I taknemlighed.

Sonja Kjøngerskov, Rødby

Repræsentantskabsmødet 6.-7. november 1993

I forbindelse med repræsentantskabsmødet arrangeres der et weekendophold på Hotel Skibelund Krat, Skibelund Krat 4, 6600 Vejen. Tlf. 75-36 07 21.

Program for weekenden

6. november:

Kl. 12.00-14.00 Indkvartering i dobbelt el. enkeltværelser

Kl. 14.30 Eftermiddagskaffe/brød

Kl. 15.00 Repræsentantskabsmøde

Kl. 19.00 Festmiddag, derefter kammeratligt samvær.

7. november:

Kl. 08.00-09.00 Morgenbuffet

Kl. 09.30 Landsstyrelsesmøde

Kl. 12.00 Frokost, afslutning.

PRIS for ovenstående arrangement er kr. 395,- pr. person i dobbelt værelse - og i enkelt værelse dog kr. 495,-
Frokost lørdag kr. 75,-.

Repræsentantskabsmødet arrangeres i år af Sjællandsafdelingen. Derfor tilmelding til: J. E. Finderup, Gadstrupparken 3, 4621 Gadstrup, tlf.: 42 39 09 91 senest den 20. oktober 1993.

Landsstyrelsen håber, at mange vil deltage i arrangementet og siger på snarligt gensyn.

Dagsorden

1. Valg af dirigent og protokolfører
2. Beretningen fra sidste repræsentantskabsmøde oplæses
3. Formandens beretning om landsforeningens virke i det forløbne år.
4. a. Kassererens forelæggelse af landsforeningens regnskab.
4. b. Kassererens forslag til kontingent i det kommende år.
5. Eventuelle lovforslag eller indkomne forslag.
6. Valg af formand.
7. Valg i henhold til § 7, bestyrelsesmedlemmer.
8. Valg af 2 revisorer og 1 revisorsuppleant.
9. Fastsættelse af stedet for næste års repræsentantskabsmøde.
10. Eventuelt.

Neustadt. Mindesmærket over de 7000 ofre. (Foto: Sonja Kjøngerskov)

Højtideligholdelsen af begivenhederne den 29. august 1943

BERIGTIGELSE

Neuengammeforeningens generalforsamlings-beretning i bladets nr. 4, august 1993, side 78, rummer en ejendommeligt påstand om en diskussion mellem Morten Ruge og mig, hvilke problemer foreningen ikke ville blandes ind i.

Ejendommeligt, fordi der aldeles ikke har været en sådan diskussion mellem Morten og mig - og vi altså heller ikke har fremlagt noget sådant for foreningen. Tvært om har vi et fremragende samarbejde.

Derimod er det lykkedes bestyrelsen at sammenrode to af hinanden uafhængige sager vedrørende Morten Ruge (lejrene i Emslandet) og mig (i en strid med Frøsløvejrens Museum har jeg, forgæves, søgt at få Neuengammeforeningen til at sikre sig, at gamle fanger fortsat ville blive brugt som foredragsholdere dertil).

Dette sammenrod af to hinanden uvedkommende sager fremlagde bestyrelsen som en enkelt afstemningssag for generalforsamlingen, hvor desværre hverken Morten Ruge eller jeg var til stede.

Georg Schlätzer, Kolding

Berigtigelse

I mit referat af generalforsamlingen i Neuengammeforeningen (Pigtråd-Gestapofangen nr. 4/1993) beklager jeg at have skrevet referatet sådan, at det kunne opfattes, som om der var en sag mellem Georg Schlätzer og Morten Ruge. Det er der **ikke**.

Det var to helt forskellige sager, det drejede sig om. Den omtalte tur til Versen var et helt privat foretagende, der ikke havde noget med Neuengammeforeningen at gøre.

Niels Otto Køster

I forbindelse med 50 års jubilæet for begivenhederne den 29. august 1943 nedlagde Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme kranser ved en række af de mindesmærker, der findes landet over, til minde om frihedskampens faldne.

Kransenedlægningen blev foretaget af medlemmer af Landsforeningens bestyrelse og fandt sted i løbet af søndag den 29. august 1993 som følger:

- Mindelunden i Ryvangen i København kl. 12.25
- Monumentet for den ukendte koncentrationslejr fange ved Helligåndskirken i København kl. 19.00
- Monumentet ved Statsfængslet i Horserød kl. 10.00
- Rørup-stenen kl. 12.00
- Mindesmærket i Rådhushallen i København kl. 15.00
- Mindesmærket for frihedskampens faldne på Frøbjerg Bavnehøj kl. 13.00
- Mindesmærket i den tidligere Frøsløvej kl. 09.00
- Klokkestabelen på Skamlingsbanken kl. 11.00
- Mindesmærket for frihedskampens faldne ved Staldgården i Kolding kl. 13.00
- Mindesmærket ved Klosterkirken i Horsens kl. 15.00
- Ib Lærches gravsted i Horsens kl. 16.00
- Mindeparken i Århus kl. 08.00

Mindeparken i Aalborg kl. 10.00
Aage Andersens gravsted på kirkegården i Sdr. Tranders kl. 10.30

I august måned 1993 tilstræbte Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme at nå nedlæggelse af kranser i Tyskland på følgende steder:

Pelzerhagen ved Neustadt ved monumentet for ofrene fra »Cap Arcona« m.fl. skibe, hvor 7000 fanger fra Neuengamme omkom i krigens sidste timer.

I den tidligere koncentrationslejr Neuengamme ved Hamborg. Her nedlagdes kranser ved det store centrale monument, ved mindemurens Danmarks sten og på

den tidligere krematorieplads.

Ved mindeparken i Bergen-Belsen.

Ved den tidligere udekommmando fra Neuengamme i Alt Garge og på kirkegården i Barskamp.

Ved de tidligere udekommmandoer fra Neuengamme ved Ems-kanal. Meppen-Versen og Meppen-Dalum.

Ved den tidligere udekommmando fra Neuengamme ved Husum-Schwesing.

Ved den tidligere udekommmando fra Neuengamme i Hannover-Stöcken.

Niels Otto Køster

I forbindelse med 29. august nedlagde medlemmer af Neuengammeforeningens bestyrelse kranser på centrale steder i ind- og udland, ialt 30 steder

Pilgrimsturene til Husum, Cap Arcona, Bergen-Belsen, Neustadtbugten og Neuengamme

Den 9. august påbegyndte vi den årlige pilgrimsfærd og startede allerede kl. 05.45 fra Bernadottégården i Roskilde, derefter via kasserens bopæl for at pålægge fane og forsyninger til den lange rejse - til Sjælør station.

Helge bød velkommen, og vi tog så foreningens ny erhvervede sangbøger i brug og sang »I østen stiger solen op«. I Odense tog vi to deltagere op og på Fredericia Banegård de sidste. Vi var nu 35 delta-

gere i den vel-planlagte pilgrimsfærd.

Helge bød alle deltagerne velkommen og meddelte, at formanden Hans Bøjlund desværre var forhindret i at deltage, men ønskede, vi måtte få en god tur sammen.

Turen gik nu til Frøsløvejren, hvor middagsmaden ventede os. Vi fik nu den sørgelige meddelelse, at Ove Laurssen var afgået ved døden søndag den 8. august. Det lagde vel nok en trist stemning over

rejseselskabet. Han var jo kendt af alle bl.a. for sin opsøgende virksomhed landet over.

Bestyrelsesmedlemmerne skulle nu på ganske kort tid ordne en repræsentation til begravelsen med faner og blomster, hvilket også blev gjort, så pilgrimsfærdens kunne fortsætte med første stop i Husumlejr.

Vi havde under hele turen to faner med, og fanebærere var N. Gravengaard og Karl

Heisel. Her talte Hans Chr. Rasmussen, Christiansfeld, om tiden i lejren, hvor han selv havde været. Det var en god orientering, og Erik Ejlers lagde kransen.

Tirsdag den 10. august var vi - efter et godt morgenbord - klar til at køre kl. 9.00 til Neustadtbugten - hvor englænderne så katastrofalt bombe-fangeskibene. De troede, det var transportskibe med forstærkninger til fronten. Ved mindstenen talte Henning Jensen om katastrofen, og Hans Sørensen lagde kransen. Herefter kørte vi til den mindepark, som bystyret i Lübeck har indrettet ved siden af kirkegården, hvor begravelsen fandt sted i indviet jord. Her lagde en søn af tidligere kz-fange Freddy Juel Sørensen, Leif, kransen.

Onsdag den 11. august startede vi tidligt efter morgenmad. Vi skulle til Bergen-Belsen, men sikken en tur!

Vi startede med at synge »I østen stiger solen op...«, det gjorde vi hver eneste dag, og humøret var godt, selv om vejret stadig var overskyet og med regnbyger.

På motorvejen til Bergen-Belsen begyndte bussen at tabe fart, og vi måtte holde ind til siden, for at Leif kunne undersøge skaden, men det var ikke noget, Leif kunne ordne, så der blev ringet efter hjælp, og det varede vel en times tid, før den første hjælp kom. Man måtte konstatere, at det ikke kunne laves med det samme. Der blev ringet efter en tysk bus, men inden den kom, talte Leif med sin chef, og vi fik ordre til at køre ind på en parkeringsplads. Vi havde ellers lige tømt bussen og var klar til at stige ind i den nye bus, men atter ind i vores bus, og så luntede vi til en p-plads. Her fik vi en forfriskning af Søs og Helge og kunne strække benene. Det var dejligt. Så kom den tyske bus, og vi steg hurtigt ind og fik læst vores ting over i den nye bus. Så kørte vi en times tid, men der skete noget med bussen, og vores nye chauffør forsøgte at reparere den. Til alt held var vi nu i nærheden af det sted, der var udset til at holde frokost, nemlig i Grünewald. Her var foreningen vært. Imens havde chaufføren kontakten sit firma og fik

en ny bus, den ville være fremme, når vi var færdige med frokosten - alle gode gange tre, så vi var vel alt i alt tre timer forsinket. Men trods alle disse genvordigheder på rejsens tredje dag, var der ingen utilfredshed at spore. Søs og Helge var enestående i at lade os glemme busstoppen.

Efter frokosten startede vi til Bergen-Belsen. Her afholdt vi en mindehøjtidelighed ved hovedmonumentet, Erik Ejlers talte, og Jeje lagde kransen. Vi kørte derefter tilbage til hotellet, hvor der også var givet melding om vore forsinkelser, og vi kunne med det samme sætte os til bords og få en varm middag.

Om aftenen ankom en journalist og en fotograf fra Dagbladet i Roskilde for at følge os den næste dag til Neuengamme. De skulle også have en samtale med Tommy Flandern fra Bernadottegården i Roskilde angående den ophold i KZ-lejren.

Torsdag den 12. august begyndte med det sædvanlige gode morgenbord og derefter ud til en nyankommet bus fra Danmark. Vi kørte fra hotellet kl. 9.30 med kurs mod Friedrichsruhe. Her steg vi ud af bussen og gik lidt rundt for at erindre tiden 49 år tilbage og sluttede opholdet her ved jernbanen, hvor vi nød formiddagskaffen i en café.

Så atter op i bussen for at køre til Neuengamme, hvor den danske generalkonsul Flemming Mørch mødte os og fulgte med til Krematoriepladsen, hvor Helge holdt følgende tale:

»Det var ikke tanken, at vi i år ville holde nogen tale her ved Krematoriepladsen. Alligevel er der en lille ting, jeg godt vil sige. Jeg vil citere et vers, som står på mindstenen ved Klosterkirken i Horsens.

Søs og jeg så det, da vi var på opsøgende arbejde i forbindelse med de kranse, vi skal lægge - blandt andet den 29. august.

På forsiden af stenen står navnene på 8 modstandsfolk, der blev dræbt i Horsens eller døde i de tyske KZ-lejre, og på bagsiden af denne sten står det vers, som rørte mig så dybt. Jeg vil citere det i minde om vor mangeårige kasserer og min gode ven - Ib Lær-

che - han stod her før mig:

De vil ikke sørges til døde, men leve i tro og mod - bare i dristige hjerter, strømmer de faldnes blod, er ikke, hver som har kendt dem, mer rig end de døde var - For mænd har haft dem som venner, og børn har haft dem som far...«.

Herefter blev kransen lagt af Jens Jacob Jensen (Jeje), og vi sang »Altid frejdig...«.

Vi steg atter op i bussen og kørte op til hovedmonumentet, hvor generalkonsulen Flemming Mørch takkede, fordi han hvert år var indbudt af foreningen og takkede, fordi vi var så trofaste, og han gav en orientering om, hvad bystyret i Hamborg havde bevilget af penge til renovering af området, heri bl.a. en flytning af ungdomsfængslet.

Helge takkede Flemming Mørch, fordi han altid ville være med og for ordene og udtalte selv bl.a.:

»Den 29. august, i dette år for 50 år siden, var et lysende eksempel - den dag blev Danmark en værdig, allieret partner i kampen mod nazismen. Den dag genoprettede vi vor værdighed og vor stolthed, og vi beholdt den.

Vi var en meget lille del af en stor helhed - ja, men vi var med. Derfor står vi her i dag for at mindes, og for at ære de kammerater, der måtte blive her. De fik fred dengang - mange af os fik det aldrig.

Æret være deres minde.«

Derefter lagde Axel Lauritzen kransen ved hovedmonumentet, og vi sang »Altid frejdig«.

Vi gik så til Danmarksstenen, hvor Knud Lynge lagde kransen.

Herefter kunne vi bese Dokumentenhaus eller bare se os omkring. Så kørte vi tilbage til hotellet for at hvile ud, inden vi samledes til kammeratskabsaften, hvor vi hyggede os sammen med et par gæster, bl.a. med den nyhvervede sangbog, oplæsning og taler. En dejlig dag var til ende.

Fredag den 13. august var vi tidligt oppe til morgenmad, da vi skulle være i bussen kl. 8.30 for at køre til Gelting, hvor foreningen havde bestilt frokost til os på færgen, og der var tid til at handle.

Så var vi atter i bussen for i Fredericia at sige farvel til jy-

Krematoriepladsen i Neuengamme. Næstformand Helge Hansen taler

derne og dernæst i Odense farvel til fynboerne, og i København tog vi afsked med hinanden efter en virkelig god og indholdsrig pilgrimsfærd til lejrene, hvor vi måtte efterlade vore kammerater.

En stor tak til Søs og Helge for en god og veltilrettelagt tur, for deres aldrig svigtende gode humør og evne til at klare en uventet situation, såsom busskift flere gange - og så på een dag!

TAK - Find

Jule- og nytårs-hilsener

I lighed med tidligere vil der også i år være mulighed for at sende personlige hilsener til familie, venner og bekendte. Hilsenerne får fælles tekst som overskrift, og man får sit navn under hilsenen (som visitkort) sammen med foreningshilsenerne. Prisen for en sådan hilsen er kr. 60,- og for foreninger 100,- og bedes bestilt ved indbetaling af beløbet til postgirokonto 9 31 54 54 (checks og postanvisninger er naturligvis også velkomne).

Sidste frist for bestilling og betaling er 10. november 1993.

Jens Erik Finderup

Nazi-hærværk mod Sachsenhausen på mindededag

BONN (RB). Den tyske Værnemagts indførelse af militær undtagelsestilstand i Danmark for 50 år siden blev søndag højtideligholdt ved en mindehøjtidelighed i den tidligere kz-lejr Sachsenhausen. Det skete med åbningen af udstillingen »Danmark i oktober 1943 - Redningen af de

danske jøder fra udslettelse«.

Men nynazister satte imidlertid deres spor i mindeparken ved Sachsenhausen natten til søndag. To unge mænd skændede en skulptur ved mindesmærket for omkomne kz-fanger ved at indridse hagekors. De blev grebet på fersk gerning og er foreløbig varetægtsfængslet.

Formanden for de tyske jøders centralråd i Tyskland, Ignatz Bubis, advarede ved åbningen mod den stadigt voksende vold mod udlændinge og mod, at offentligheden vænner sig til overgreb mod indvandrere og asylansøgere og til de højre-ekstremistiske slagord.

- Det er farligt kun at betragte den nuværende situation i lyset af økonomiske og sociale misforhold, sagde han. Danmark har givet et storslået eksempel ved modigt at træde op mod volden.

Udstillingen i Sachsenhausen, hvor danske kz-fanger omkom i krigens sidste år, viser i tekst og billeder redningsaktionen og deportationen af de jøder, der ikke slap til Sverige i tide.

(30.8.93. Flensborg Avis).

Sønderjysk tak

Hermed vil jeg gerne på sønderjydernes vegne sige tak for en dejlig tur den 4. til 8. juni 1993 til Ravensbrück, Stutthof og Sachsenhausen. Turen var fint tilrettelagt, og vi nød den i fulde drag.

Det, der gjorde mest indtryk, var de taler, der blev holdt i lejrene af henholdsvis Lilly Staub, Richard Andersen og Evald Lægteskov. Det må jo for dem være en genoplevelse af den frygtelige tid.

Endnu en tak for en dejlig tur fra sønderjyderne.

NB. Turen var med Erhvervshæmmede, Sydøstjysk Afdeling. Tak også til Jejsø, som havde tilrettelagt det hele.

Johannes Henningsen,
Tønder

Internationale Sachsenhausen Komité

Fra ISK's (Internationale Sachsenhausen Komité's) redaktør Heinz Junge har jeg modtaget:

Til alle nationale Sachsenhausenforeningers præsidenter - medlemmer af ISK's præsidium:

Kære kammerater.

Begivenhederne i mindestedet Sachsenhausen viser, at trods direktør dr. Morsch's gode talen fortsætter likvideringen af stedets antifascistiske karakter.

1) Den 15. maj 1993 indtraf på indbydelse af direktionen 300 tidligere indsatte i **interneringslejr for nazi- og krigsforbrydere 1945-50** til en forsamling for hele Tyskland.

De tidligere internerede med familiemedlemmer blev vartet op af Brandenburglandsregeringen og direktøren for minstedet, dr. Morsch.

De forsamledes i den store sal (Wäscherei), i hvilket vore deltagere den 18. april ikke kunne komme. Dr. Morsch havde også sørget for en mikrofon, hvad der ikke var tilfældet ved vort arrangement i station »Z« den 18. april.

Bla. udtalte dr. Morsch til de tidligere nazister, at forbundsregeringen stillede 400.000,- DM til rådighed for

istandgørelse af gravanlæg, og at overalt, hvor der blev mindet om KZ-lejrene også **samtidig** ville blive mindet om interneringslejren.

Denne nazi-forening kalder sig: Lagerarbeitsgemeinschaft Sachsenhausen e.V. 1945-50.

2) Den 5. juni 1993 samlede 150 personer, der kaldte sig stalinismens ofre i minstedet Sachsenhausen.

Det var folk, der i DDR-tiden var dømt eller straffet økonomisk.

Også dette er en fornærmelse mod minstedets antifascistiske karakter.

I begge demonstrationer deltog repræsentanter for Brandenburglandsregeringen og forbundsregeringen.

3) Den 26. maj 1993 forhandlede et forslag (fra PDS-Linke listen) i Landdagsforsamlingen i Potsdam om, at det i Sachsenhausen demonterede **Internationale Museum** blev reetableret og gjort tilgængelig. Regeringspartiernes repræsentanter og CDU afslog det kategorisk trods Europaparlamentets resolution.

Det blev argumenteret, at det Internationale Museum var kommunistisk propaganda, og at efter nedlæggelsen havde ingen europæisk regering ønsket genoprettelse.

Med kammeratlig hilsen
sign. Heinz Junge
Fremsendt af Peder Søgård

RAHBEKFISK

(P. RAHBEK HANSEN) A/S

FILLET FACTORY COLD STORE & FREEZING PLANT
DK-7000 FREDERICIA . DENMARK

Ove er død!

Ove Laursen

De erhvervshæmmedes Sjællands afdeling har mistet sin formand. Ove Laursen døde pludselig i sit hjem den 20. august.

Det var naturligvis et chok for Karen og børnene og den øvrige familie. Men også for Oves mange venner landet over var det et dybt rystende budskab at modtage.

Begravelsen fandt sted fra Kr. Værløse Kirke, der var fyldt til sidste plads, og der var et væld af kranse og blomster.

Præsten gik i sin tale ud fra ordene om at »...jeg var syg, og du besøgte mig, jeg var sulten, og du gav mig at spise...« Han må have kendt Ove. Det var Ove, som vi kendte ham.

Ove brugte al sin tid på at opspore gamle modstandsfolk, der endnu ikke havde fået den erstatning, de havde krav på efter Erstatningsloven af 1945. Det var en dårlig dag for Ove, hvis han ikke havde fundet en ny kammerat, der kom »på loven«.

Han har været Arbejdsskandestyrelsen et dyrt bekendtskab, men han havde et fint samarbejde med både Frihedsfonden og Arbejdsskandestyrelsen. Det opsøgende arbejde, som disse instanser ikke havde ressourcer til at udføre, det klarede Ove med glæde - og ulønnet.

Hvis der var en gammel modstandsmand eller -kvinde, der havde brug for hjælp, kørte Ove gladeligt land og rige rundt for at hjælpe med at skaffe dokumentation og vidner, hvilket med årene blev stadig mere besværligt. Ofte overnattede han i sin bil og fortsatte sin søgen. Han havde næse som sporhund. Ofte førte et spor til flere kilder, der igen kunne give yderligere oplysninger til hjælp i nye sager.

DET fortælles, at Ove engang i en stationsby havde fået rejst en sag for en gammel enke. Formanden for den lokale afdeling sagde, at det jo var i hans distrikt. Hertil svarede Ove

blot: »Hvorfor har I så ikke hjulpet hende for længe siden, hun har boet her i over en halv snes år?« Så blev der ikke talt mere om den ting.

Ove blev født i Tønder i 1924. Udlært som murer. Han kom tidligt med i modstandsbevægelsen. Men allerede 31/12 1943 blev han arresteret af Gestapo og indsat i Horserødlejren. Senere blev han flyttet til Frøslev. Han kom med den berygtede juletransport til Neuengamme 21/12 1944.

I januar kom han på udekommmando til Dalum-Versen, indtil hjemtransporten med De hvide Busser 21/4 1945. Han blev indkaldt som soldat, og efter aftjent værnepligt genoptog han murerhåndværket. Men helbredet slog ikke til, og i 1965 måtte han give op og »kom på loven«.

HAN købte en lille forsømt landejendom i Ganløse. Han var i mellemtiden blevet gift med Karen. Og de fik successive 4 børn. I Ganløse prøvede de med fåreavl og havde fine udstillingsdyr. Senere blev det til gravhunde, også fine præmie-dyr.

Men det blev efterhånden for hårdt, så Ove plantede efterhånden hele ejendommen til med juletræer med eksport for øje. Hver december weekend var hele familien travlt beskæftiget med at sælge juletræer.

Ove blev tidligt medlem af De Erhvervshæmmedes forening, og det var her, han fik smag for det opsøgende hjælpearbejde.

I 1967 startede han Sjællandsafdelingen, som han var formand for til sin død. Han sad også i Sammenslutningens bestyrelse og lovudvalg. For to år siden blev han formand for bestyrelsen for Bernadottegården i Roskilde.

Ove var en livsglad og munter mand, sine venners ven. Men ikke den store taler. Hans beretning på generalforsamlingerne var ultra korte. Men han var afholdt overalt. Og han vil blive savnet. Der er næppe nogen, der kan føre hans arbejde videre i den målestok.

For at kunne arbejde på den måde er det nødvendigt at have hjemmefronten i orden. Og Karen - Oves kone - deltog i hans arbejde og støttede ham fuldt ud. For Karen og børnene vil tabet blive tungt at bære. Men de har en mængde gode minder. Og en flok gode venner at støtte sig til.

Vi andre vil mindes Ove som en sand ven og god kammerat. Der vil blive tomt efter ham.

ÆRET VÆRE HANS MINDE!

Jakob Jensen

TAK

Da det er mig umuligt at takke alle personligt, vil jeg herigennem udtrykke min hjerteligste tak for venlig deltagelse ved min mand, Ove Laursens død og begravelse.

Karen Laursen

Oves hustru, Karen, siger ved båren et sidste farvel. (Foto: Freddy Haxvig)

Stilfærdigt landsmøde hos De Erhvervshæmmede

Bernadottegården, sociale seminarer, kz-lejrenes bevaring, penge til 29/8 og sociale spørgsmål blandt emnerne

Landsforeningen af Erhvervshæmmede fra Frihedskampen holdt 21. og 22. august sit landsmøde på Tårnborgh Kursuscenter i Korsør. Der var mødt 40 delegerede fra de otte lokalafdelinger plus evt. ægtefæller og flere gæster. Stemningen var god, og landsmødet, der som bekendt finder sted hvert andet år og på skiftende steder, fik et meget roligt forløb.

Det berørte selvfølgelig mange, at den afdeling, der i år stod som arrangør, nemlig den største, Sjællandsafdelingen med godt 1000 medlemmer, netop så brat et par uger før mødet mistede sin afholdte og landskendte formand, Ove Laursen. Men hans kone, Karen, fra hjemmet i Ganløse Bund, deltog i hele landsmødet. For, som hun sagde, det mente hun ville være mest i Oves ånd. Iøvrigt kunne mødet faktisk godt være afviklet på een dag, for dem, der evt. ville hjem. Forhandlingerne sluttede nemlig lørdag ved 18-tiden. Herpå fulgte den store spising og aftenfest med bl.a. gruppen »Gammel Dansk« fra Korsør til at underholde.

Landsformanden Bernth Johannesson, København, bød velkommen til forsamlingen og til gæsterne Peter Lund og Ove Behn fra Arbejdsskandestyrelsen, og Annalise Clausen og Søs Lærche fra Frihedsfonden. Ove Laursens pludselige bortgang havde naturligvis medført lidt praktiske problemer til sidst. Men det gik. Som sædvanlig har døden gjort sin høst i rækkerne rundt i landet. Foruden Ove er endnu to afdelingsformænd væk siden mødet for to år siden. Bernth sluttede med et »Æret være deres minde«.

Dirigent blev Evald Lægteskov, Odense, mens Kaj Christensen, Odense, og Johs. Rasmussen, Vejle, var sekretærer.

Bernth J. gjorde, efter sædvane, sin beretning ret kort,

idet han henviste til de jævnlige nyhedsbreve, som han udsender til afdelingerne.

Efter den i bladet tidligere annoncerede forhøjelse af hædersgaven mente Bernth Johannesson, at vi på 50 året for befrielsen skulle arbejde på en yderligere forhøjelse, ikke nødvendigvis af hædersgaven, men andre steder.

Det sociale seminar i Odense forrige år blev omtalt som negativt, og skal der afholdes seminarer i fremtiden, skal det være på en anden måde. Her foresloges, at det bliver med en »stram« dagsorden, hvor ingen punkter må vare længere end 15 min.

John Nielsen ønskede Bernadottegården sat på dagsordenen, men dette blev afvist af landsformanden.

Bjarne Ditlevsen, Svendborg, ønskede oplyst, hvor mange delegerede der var mødt. Willy B. Jensen oplæste flg. antal:

Sjællandsafdelingen.....	5
Sydøstjysk afd.....	6
Sydfyen afd.....	2
Aarhus afd.....	5
Odense afd.....	6
Aalborg afd.....	6
Esbjerg afd.....	6
Omegns afd.....	4
Antal delegerede ialt	40

Flere havde ordet til beretningen, og derefter blev den enstemmigt vedtaget.

Under regnskabsaflæggelsen blev en del spørgsmål besvaret af kassereren.

Transport til og fra landsmødet for de delegerede bliver betalt af Landsforeningen. Samlet regning fra de enkelte afdelinger sendes til Tue i Aarhus.

Det kontingentfrie år for afdelingerne er nu slut. Så hver afdeling skal nu igen fra og med 1993 betale til Landsafdelingen.

Der blev talt en del om huset på Anholt, og den almindelige mening var, at dette hus absolut skulle bevares.

Tue blev takket for et flot regnskab, og dette blev da og-

så enstemmigt godkendt.

Under punktet indkomne forslag var der indkommet følgende forslag til en resolution fra Odense afd.:

Til det danske Udenrigsministerium.

Idet vi henholder os til EF Parlamentets beslutning nr. B3-0208, 0218, 0219, 0228 og 0284/93, vil landsmødet, afholdt i Korsør den 21. og 22. august 1993 udtale, at den tyske forbundsregering overholder ovennævnte EF Parlaments beslutning.

Det danske Udenrigsministerium gøres opmærksom på, at det er deres ansvar, at denne resolution overbringes Forbundsregeringen i Tyskland snarest.

Resolutionen blev vedtaget som udkast, og Landsforeningen arbejdede videre med sagen.

Såvel Evald Lægteskov som Hjarne Ditlevsen og Jejsen og Kaj Christensen udtalte, at det er meget vigtigt, at denne sag blev fremmet. Bernth Johannesson udtalte til slut: »Vi sammensætter en resolution til Udenrigsministeriet, så selv Helweg Petersen kan forstå den«.

John Nielsen omtalte problemerne på Bernadottegården i Roskilde, og her udspandt der sig en del diskussion, som afrundedes med, at Bernth Johannesson udtalte: »Vi har en overenskomst, der løber til år 2001, så hvis Roskilde kommune ønsker den lavet om, må den vente de 8 år.« Heri var J.N. enig.

VALGENE: Genvalg af Bernth Johannesson som formand, Jens Jacob Jensen (Jejsen) som næstformand, Rich. Tue Andersen som kasserer og Kaj Christensen som sekretær.

Til nyt bestyrelsesmedlem i stedet for nu afdøde Ove Laursen blev valgt Willy Jen-

sen (Krølle) fra Helsing. De to revisorer Svend Lau Jepsen og David Jørgensen genvalgtes. Suppleant blev Bruno Bøtcher, Aarhus.

NÆSTE LANDSMØDE: Da vi nu har været alle afdelingerne igennem undtagen Sydfyen, udtalte Bernth, at det måtte blive denne afdeling.

Hjarne Ditlevsen påtog sig opgaven, idet han dog gjorde opmærksom på, at tilskuddet fra Landsforeningen burde være 20.000 kr. Hertil bemærkede Bernth: »Mindst 20.000 kr.« Så næste gang foregår det i Svendborg.

Sociale spørgsmål

Under eventuelt kom de sociale spørgsmål frem i stort tal. Fra Aarhus havde man en sag mellem et medlem og Københavns kommune om skat. W.T. mente, at det var umuligt at forstå denne sag på grund af »kancellisprog«.

Begravelseshjælpen blev diskuteret ud fra den efter manges mening lange tid, der gik, fra begravelsen havde fundet sted og indtil udbetalingen, ofte 3-4 måneder. Hertil svarede Ove Behn fra Arbejdsskandestyrelsen: Dødsfaldet skal angå krigens lidelser. Her kommer ikke noget automatisk kriterie ind. Dødsfaldet skal først konstateres at høre under loven. Lægen skal underskrive dødsårsagen. Trafikuheld kommer f.eks. ikke ind under loven.

Anne Lise Clausen sagde: »I ved godt, at ved dødsfald kan I kontakte Frihedsfonden, og vi kan lægge ud, men skal så senere have beløbet refunderet. Dog har vi ikke krævet beløbet tilbage, hvis sagen går enken imod.«

På spørgsmålet om enkeerstatning udspandt der sig også en længere disput, men også her gjorde O.B. det klart: Enken skal have noget, hvis hun modtog underholdningsbidrag, selv om de ved hans død var separeret, men ved skilsmisse skal der også ses på tidsbegrænsningen og et evt. underholdningsbidrag og enkens egen indtægt iøvrigt.

Uden ægteskabspapirer er der intet automatisk, og kun hvis der har været et tydeligt forsørgerunderholdningsbidrag er der en mulighed, hvis

samlivet har været i mindst 5 år.

ALC tilføjede her, at hvis en samlever har f.eks. folkepension, så siger loven, at hun har nok at leve af.

Under afsnittet om 29. aug. 1993 udsandt der sig en del diskussion om de mange penge, ca. 3,1 mill., som det statsministerielle udvalg havde bevilget. W.T. Aarhus havde ved gentagne henvendelser til statsminister Nyrup Rasmussen fået 10.000 kr. Odense havde efter gentagne henvendelser til udvalget ikke fået en krone.

Kaj Christensen var utilfreds med, at afdelingerne eller i det mindste redaktørerne ikke havde fået temapakken, som Folk og Værn var blevet bevilget 860.000 kr. til, og spurgte iøvrigt, hvor denne forening var henne den 29. august 1943. Jacob Jensen beklagede det skete med ordene: »Vi har nok gjort et dårligt forarbejde. Lad ikke dette ske i årene 1994 om folkestrejken i København og i 1995 på

50-året for befrielsen.«

Bernth Johannesson takkede for landsmødet og også for de kritiske bemærkninger.

FESTAFTENEN i forbindelse med landsmødet forløb i en meget fin stemning for de ca. 100 mennesker, der fik 3 retter fin mad. Underholdningen leverede et lokalt orkester ved navn »Gammel Dansk«, der bestod af 4 musikere og 2 sangerinder. De kunne de melodier, som »vi gamle« kunne synge med på. Det var en fin aften med en fin stemning.

Anne Lise Clausen fra Frihedsfonden holdt en lille smuk tale. Hun sagde bl.a.: »Det er altid en glæde og fornøjelse at være sammen med jer. Det har jo også været stort set hele mit liv, og intet glæder mig mere, end når noget af det, vi har sammen, er lykkedes. Jeg ønsker jer en dejlig aften.«

*Johs. Rasmussen og
Kaj Christensen*

Senvirknings-projekt for gamle modstandsfolk

Mange gamle modstandsfolk, der er kommet i pensionsalderen, føler fra tid til anden, at der er noget galt. Noget hverken de selv eller deres omgivelser umiddelbart kan finde en naturlig forklaring på. Svimmelhed, søvnløshed, mareridt, voldsomt reagerende (når noget går dem imod), pludselig raserianfald over småting, krampeanfald, grådkvalt tale. Derudover dukker enkelte episoder fra modstandskampen igen og igen op i deres tanker. – De lider sandsynligvis af den såkaldte senvirkning.

Et *senvirknings-projekt*, der er under planlægning af en forskergruppe på Danmarks Pædagogiske Institut (DPI), sigter mod at udvikle en målrettet socialpædagogisk strategi, der kan bidrage til afhjælpning af senvirkninger. For at nå frem til den rette strategi er det vigtigt, at DPI

kommer i forbindelse med personer/mk, som oplever at have senvirkning som følge af deres arbejde i modstandsbevægelsen.

Gamle modstandsfolk, der kan genkende sig selv i ovenstående, opfordres til at henvende sig til:

*Danmarks Pædagogiske
Institut
Hermodsgade 28
2200 København N
tlf. 31 81 01 40
fax 31 81 45 51*

Forskergruppe: Seniorforsker, cand. psych. Vagn Rabøl Hansen, kst. direktør cand. psych. Mogens Jansen, forsker, cand. psych. Eva Bonde Nielsen.

Teknik-administrativ medarbejder: Nina Wilsky.

Konsulent: Kjeld Hjordt (veteran fra den aktive modstandskamp).

Vi investerer i et bedre Danmark

Kreditforeningen Danmark's fornemste opgave har alle dage været at yde langfristede, lavtforrentede lån med sikkerhed i fast ejendom. Det er derfor ikke for meget sagt, at vi som Danmarks største realkreditinstitut har haft et medansvar for den drastiske forbedring af danskernes boligstandard siden 2. verdenskrig. Og det er vi stolte af.

Men Kreditforeningen Danmark gør andet og mere end at yde lån til familien Danmark. Kreditforeningen Danmark har en fond, KD-fonden, der har eksisteret i 9 år. Fondens formål er bl.a. at yde samfundsgavnlig støtte til aktiviteter inden for områderne byggeri og bolig, miljøforbedringer og kultur. I 1988 gav KD-fonden således 1 million kr. til et forskerhold fra Rigshospitalet til tre års forskning i forholdet mellem allergi og bolig- og arbejdsmiljø.

Et andet eksempel på, hvordan vi investerer i et bedre Danmark, er Kreditforeningen Danmark's Byfornyelsesudvalg, der fungerer som forum for udveksling af erfaringer, der kan gavne fremtidige boligprojekter. Hvert år uddeler udvalget en "Byfornyelsespris", der gives for det

Rigshospitalets tre år lange forskning i forholdet mellem allergi i bolig- og arbejdsmiljø er gjort mulig gennem midler fra Kreditforeningen Danmark's fond, KD-fonden.

bedste tiltag inden for byfornyelse. I 1989 modtog Horsens kommune prisen for den storstilede fornyelse af den gamle industribymidte, som har fundet sted med borgernes aktive deltagelse. Projektet er et inspirerende eksempel for andre af landets kommuner, der satser på at forbedre levevilkårene for deres indbyggere.

Således er Kreditforeningen Danmark's aktiviteter mange, men sigtet er altid et bedre Danmark. For os alle sammen.

KD
Kreditforeningen
Danmark

Pigtraad-Gestapofangen

Nummer 5. Oktober 1993

ADRESSE- LISTE

SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Fmd.: Jakob Jensen, Højager 12, 3230 Græsted. 42 29 19 41.
Skr.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose. 42 48 56 74.
Kass.: Bernth Johannesson, Jacobysallé 16, 2th., 1806 Frederiksberg C, 31 31 86 86.
Bestyrelse: Villy Karlsson, Helge Kierulff, Hans Andersen, Else Drejer, Birgit Fischermann, Villy Jensen, Peter Møller Madsen, John Nielsen, Birgit Lærche og Lilian Olsen.

BUCHENWALD-KLUBBEN

Fmd.: Hans Andersen, Sløsevej 19, 4894 Øster Ulslev 53 86 55 59.
Kass.: Ernst Steen, Vendersgade 6, 1363 København K 33 12 85 95.
Sommer: Møststien 6, Vester Lyng, 4500 Nykøbing S. 53 41 01 20.
Odense: Carl Aage Hansen, Kærmindevej 25, 5000 Odense. 66 12 71 99.
Århus: Fmd.: Knud Andreasen, Stenbjerg Kirkevej 6, 7752 Snedsted. 97 93 83 11.
Kass./sekr.: Niels Vogensen, Stokrosevej 21, 8330 Beder, tlf. 86 93 61 38.
Aalborg: Henning Jensen, Østerled 44, 9370 Hals, tlf. 98 25 18 56.

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: John Nielsen, Margrethevej 28, Ejby, 4070 Kirke Hyllinge. 42 40 50 87.
Kass.: Ernst Nielsen, Strandagervej 9, Munckerup, 3250 Gilleleje. Giro 6 45 87 18. tlf. 49 71 86 59.

LANDSFORENINGEN ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Fmd.: Bernth Johannesson, Jacobys Allé 16, 2.th., 1806 Frederiksberg C. 31 31 86 86.
Kass.: Richard Tue Andersen, Randersvej 75, 8200 Århus N. 86 16 92 42. Giro 5 43 27 23.

Omegnsafdelingen:

Fmd.: John Nielsen, Margrethevej 28, Ejby, 4070 Kirke Hyllinge, 42 40 50 87.
Kontoret: Kongevejen 252, 3.sal, 2830 Virum. 42 85 58 98. Giro 8 81 17 88. Kontortid for sociale sager: Tirsdag 10-12. Sommerferie: 3/6-31/8.

Esbjerg afd.: Fmd.: Marius Jensen, Jagtvænget 22, Hjerting, 6710 Esbjerg V. 75 11 64 18.
Kontor: Centret, Skolegade 54, 6700 Esbjerg. Åbent hver onsdag kl. 14-17.

Sydøstjysk afd.: Fmd.: Jens Jac. Jensen, Frederik den III vej 3, st, 7000 Fredericia. 75 92 54 57.

Kontor: Vendersgade 28, tlf. 75 93 29 73, åbent tirsdag 14-16.

Kolding: Kontor: Staldgården. Åbent torsdag kl. 14-16. 75 53 18 84.

Odense afd.:

Fmd.: Minna Dahl, Præstegårdsvænget 16, 5210 Odense NV. 66 13 80 10.

Kass.: Ruth Gjersing, L.A. Ringsvej 92, 5230 Odense M, tlf. 66 14 27 16.

Sydfyns afd.: Fmd. og konsulent: Hjarne Ditlevsen, Løkketoften 15, 5700 Svendborg. Kontor: tlf. 62 20 15 52 (bedst kl. 08.00-11.00).

Sjællands afd.: Fung. fmd.: Jakob Jensen, Højager 12, 3230 Græsted.

Kass. Villy Jensen, Lindevej 12, 3250 Helsing. 48 79 15 91.

Aalborg afd.: Fmd: Børge Dahl, Herskindsgade 9, 9000 Aalborg, 98 12 84 92.

Kontor v/ Børge Jensen, Østerbro 38, 9000 Aalborg. 98 12 16 19. Åbent torsdage 12-17. Åbent for kammeratligt samvær torsdag 14-17.

Århus afd.: Fmd. Wilfred Thomsen, V. Stuckenbergsvej 25 st, 8210 Aarhus V, tlf. 86 10 41 25.

Kass. Carlo Hansen, Randersvej 518, 8380 Trige, Tlf. 86 23 17 35.

Centrets adresse: Skovvangsvej 220, 8200 Århus N. 86 16 91 18 i åbningstiden: Tirsdag og torsdag kl. 10-12.

LANDSFORENINGEN GESTAPOFANGERNE

Fmd.: Frode Greve Rasmussen, Lyngdalvej 18, 8500 Grenaa, tlf. 86 30 90 76.

Kass.: Else Bentzen, Nørre Boulevard 62, 8900 Randers, tlf. 86 42 69 61, Giro 207 13 04.

Randers afd.: Fmd.: Frode Greve Rasmussen, Lyngdalvej 18, 8500 Grenå. 86 30 90 76.
Kass.: Ejnar Hulten, Møllevej 69, Hornbæk, 8900 Randers. 86 41 81 81.

Sjællands afd.: Fmd.: Axel Lauritzen, Lundtofteparken 42, 2 tv. 2800 Lyngby. 42 88 12 42. Sommer: 42 65 05 11.

Kass.: Kaj Schack Grundahl, Tranevej 14, 2670 Greve. 42 90 16 00. Giro 170 30 72.

Århus afd.: Fmd. Edith Johansen, Sandkåsvej 2, 8210 Aarhus V, tlf. 86 15 73 15.

Kass.: Henning de Place, Jordbrovej 23, 8200 Århus N, 86 10 17 41, giro 1 27 64 92.

FORENINGEN AF GESTAPOFANGER FRA BESÆTTELSEN

Fmd.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose. 42 48 56 74.

Kass.: Salle Fischermann, Toftekærsvvej 28 C, 2820 Gentofte. 31 65 89 90.

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Peter Møller Madsen, Sjælør Boulevard 12, 2.tv., 2450 Kbh. SV. 31 16 60 98.

Kass.: Carl Adolf Sørensen, Egernvej 24, 8270 Højbjerg. 86 27 23 47.

HORSERØD

Fmd.: Villy Karlsson, Toftekærsvvej 116, 2860 Søborg. 39 69 86 62.

Kass.: Kaj Birkemose Petersen, Gl. Køge Landevej 251B, I-dør 2., 2650 Hvidovre. 31 49 20 62.

NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd.: Hans Bøjlund, Påbyvej 36, 6000 Kolding. 75 56 90 49.

Kass.: Søster Lærche, Immerkær 25, 2.tv., 2650 Hvidovre. 31 75 58 03.

RAVENSBRÜCK-GRUPPEN

Astrid Blumensaadt, Carlsgade 5, 5000 Odense C. 66 12 79 08.

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Peder Søgård, Amerikavej, 7,4. th., 1756 København V. 31 23 02 14/55 44 10 32.

Kass.: Emmy Eskildsen, Nansensgade 22, 5000 Odense C. 66 11 92 52.

Odense: Evald Lægteskov, Granparken 128, 5240 Odense NØ. 66 10 24 15.

STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Helge Kierulff, Kidhøj 10, 2880 Bagsværd. 42 98 11 77.

Kass.: Hertha Berthelsen, Landlystvej 72, 2650 Hvidovre. 31 75 97 13.

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Birgit Krasnik Fischermann, Fredensvej 1 A, 3. th., 2920 Charlottenlund. 31 63 82 55.

Kass.: Heinz E. Hess, Elverhøjvej 1 C, 2730 Herlev. 44 94 44 41.

Frihedsfondens postadresse er: Æbeløgade 1 st, th., 2100 København Ø. Telefon 39 27 35 00. Åbent tirsdag, onsdag og torsdag kl. 10-15.

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: Ejers af De Erhvervshæmmede. 12 senge. Adresse: 4. Maj-huset, 8582 Anholt by. Henv. til S.E.F. Skovvangsvej 220, 8200 Århus N. Telefon 86 16 91 18, i kontortiden eller Rich. Tue, 86 16 92 42 (sommerhus 86 55 84 64) Ansøgning om ophold i højsæsonen skriftligt senest den 1. februar.

Kegnæs: Ejers af Kammeraternes Hjælpesfond. Se øverst bladets side 2.

»Nors Hovedgård«: Selvejende institution. 12 senge. Adresse: Hindingvej 38, Nors, 7700 Thisted. Henv.: Alex Bindeballe, 97 98 11 95.

Smidstruphytten: Ejers af Foreningen af Gestapofanger fra Besættelsen. 4 senge. Henv. til: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose. 42 48 56 74.